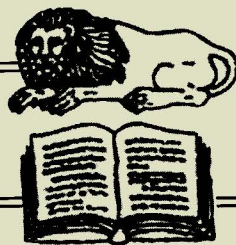

Jeromos füzetek

Bibliatudomány – Bibliaapostolság

77. szám

Szentírásvasárnap

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Budapest, 2009

A sárpentelei tábor résztvevői (Fotó: Virág Rudolf)	1
Csendes percek	2
"Sokakért" vagy "Mindenkiért"? (P. Michael Wilfeuer)	3
Olvasóink kérdezik (T.B.)	20
<i>Élő Ige Bibliaiskola, 67. óra (Vágvölgyi Éva)</i>	21
Biblikus folyóiratok szemléje (Székely István)	36
Sárpentelelén táboroztunk (Pintér Szabolcs)	45
Társulatunk életéből	48
Könyvajánlatunk	borító

J e r o m o s f ü z e t e k
az első magyar szentírástudományi folyóirat
– gyakorlati anyaggal hitoktatók számára –
ISSN 0866-2207

Szerkeszti, kiadja és terjeszti:

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

B i b l i a k ö z p o n t

1066 Budapest, Teréz krt. 28. I/6. Fax: 312-24-78

Nyitva: hétfő-csütörtök, 9-17-ig ☎ 332-22-60

Email: jeromos@biblia-tarsulat.hu

Honlap: www.biblia-tarsulat.hu

**A szerkesztőbizottság tagjai: Székely István, Tarjányi Béla,
Thorday Attila, Vágvölgyi Éva**

Felelős szerkesztő: Tarjányi Béla

Nyomda: Royal Press Hungary Kft.

Ajánlás

A Nem hallod-e, mit mond az Úr? Ahol ketten vagy hárman összegyűlnek a nevemben, ott vagyok közöttük. És ahol ilyen nagyon sok embert köt hozzá a szeretet, hát ott ne lenne jelen az Úr? Hát nincs-e a kezemben a tőle kapott zálog, hát én csak a saját erőmben bízom? Az ő leírt szavait tartom a kezemben: ez az én támaszom, ez ad biztonságot, ez az én csendes kikötőm. Ha az egész föld megremeg is, én az én Uram levelét tartom a kezemben. Olvasom a tartalmát, ez nekem várfalam és biztonságom. Felolvassam nektek is? Így szól: Én veletek vagyok mindennap a világ végéig!

Aranyszájú Szent János
(Az imaórák liturgiája IV. 1212.o.)

Csendes percek

Nagyon kevesen tudják, sőt talán senki sem tudja egészen fel-fogni, hogy mekkora erő van a Szentírásban.

Nézzétek, kedves testvéreim, milyen csodálatosak és milyen drágák a Szentírás sorai, és mindig szent vágyat ébresztenek. A szentek kifogyhatatlan tápláléka és szent éhsége ez. E kimeríthetetlen bőség nem hagy maga után semmi kívánnivalót, de még inkább értékesebb gyakori határozottsága.

Méltán, mert egyrészt a Szentírásból szerzi meg az ember az üdvösség ismeretét, másrészt pedig maga a Szentírás mindazokat, akik hisznek, és hitük szerint cselekednek, el is vezet az örök életre. A Szentírás a múltat változtatás nélkül írja le, a jelent meg jobban megmutatja, mint ahogy azt látni lehet, a jövőt pedig már mintegy megtörténtet mondja el. A Szentírás minden lapjáról az igazság szól, minden lapján az isteni erő tündöklik, és minden lapja a jövőt tárja fel az emberi nem előtt.

Szent Gellért

(A három ifjú himnuszáról szóló elmélkedésből.
Az imaórák liturgiája IV. 1266. o.)

Nem arra van küldetésünk, hogy magunkat hirdessük, a magánvéleményünket, hanem hogy Krisztus misztériumát terjesszük, akiben megjelenik a valódi humanizmus mértéke. Nem arra küldettünk, hogy sokat beszéljünk, hanem hogy egyetlen szót, az Isten szavát visszhangozzuk, aki testté lett az üdvösségünkre.

XVI. Benedek pápa

(A lateráni bazilikában 2005.V.13-án mondott beszédéből.
Új Ember IX.25., a »DEI VERBUM 2005« c. írásból.)

P. Michael Wilfeuer

***Hűen az Úr testamentumához:
„SOKAKÉRT” vagy „MINDENKIÉRT”?***

Una Voce Korrespondenz, 2006 Jan./Febr

Fordította: Király József

Ennek a rövid vizsgálatnak a célja, hogy az isteni kinyilatkoztatás fényében tisztán tárgyilagos módon megvizsgáljuk, hogy az átváltoztatás szavait a kehely fölött hogyan mondjuk helyesen: *sokakért* vagy *mindenkiért* (A kérdéssel, hogy ez érinti-e a szentség érvényességét, itt nem foglalkozunk, ez megérne egy külön vizsgálatot.)

E szavak a teremtés lehető leghatalmasabb és leghatalmasabb szavai: a leghatalmasabbak, mert Isteni Megváltónk végrendelkezésének szavai, a leghatalmasabbak, mert a pap szájának leheletével egy halott máteriából az élő Istenember testét és vérének hozza elő. Ez magára Istenre emlékeztet, aki szájának leheletével a halott anyagból élő embert teremt (Ter 2,7). A konsekráció szavai úgyszólván végrendelkező és teremtő szavak.

A Novus Ordo Missae (NOM) népnyelvű kiadásáig a *mindenkiért-sokakért* probléma ismeretlen volt. Azonban míg a Novus Ordo Missae latin nyelvű Editio typica-ban *pro multis* szerepel, addig a nyugati kultúrnyelvekben, még a püspökök által jóváhagyott hivatalos liturgikus szövegekben is *mindenkiért* áll: *for all, por todos, per tutti* (...), a franciában pedig *pour la multitude [a sokakért]*, ezzel szemben a lengyelben és az oroszban: *sokakért*. Figyelemreméltó a következő adat: Mgr. Börsch kazahsztáni általános helynök az oroszországi németek nemzeti nyelvű misekönyve számára leghatalmasabban a *sokakért* használatát írta elő. Ezzel szemben, amikor a német nyelvű püspökök 1974-es salzburgi konferenciáján Degenhardt paderborni érsek azt indítványozta, hogy a *mindenkiért* helyett az eredeti *sokakért* szerepeljen, a többség azzal szavazta le, „nem lehet, hogy már megint változtassanak valamit”. A magyarországi nemzeti nyelvű kiadásban először a *sokakért* szerepelt, utána kizárólag azért jött ki egy új kiadás, hogy a *mindenkiért* kerüljön a szövegbe. (Ford. megj.: A magyar görög-katolikus liturgia a *sokakért* szót használja.)

A zsinat előtti német misekönyvekben és az Újszövetség német kiadásában a *sokakért* szerepelt. A kérdéses helyeken még a Németország, Ausztria és Svájc püspökeinek, a Német Evangélikus Egyházak Tanácsának és a Német Bibliatársulatnak megbízásából a Katolikus Bibliaintézetnél megjelent licenckiadásban is a *sokakért* szó áll. Az Oberammergau-i Passiójátéknál is a *sokakért* szót halljuk a megfelelő helyeken. Továbbá a *sokakért* szó szerepel a Luther-bibliában a Mt 26,28-nál és a Mk 14,24-nél, valamint a Matthaeus-Merian-bibliában, a nagyon pontos Elberfeldi fordításban és számos egyéb fordításban. A terület nagy szaktekintélye, Klaus Gamber mondja, hogy „a Mt 26,28-at semelyik régi fordítás sem fordítja *mindenkiért*-nek, valamint egyetlen keleti liturgiában sem használják a *mindenkiért* szót.” Ezzel szemben az evangélikus Württembergi Bibliaintézet (Stuttgart) 1967-es, 1971-es és 1978-as kiadásában a *mindenkiért* szerepel.

Még a mai civil társadalmunkban is szörnyűség volna a következő jelenség: képzeljük el, hogy egy hivatalos ENSZ-dokumentum angol eredetijében a many (=sok) szerepelne, a német, spanyol és francia fordításban viszont a *mindenki*.

Vizsgálatunkat három szempont szerint folytatjuk:

- A. Filológiai: Hogyan fejezte ki magát az Úr az Utolsó Vacsorán?
- B. Szisztematikum-dogmatikus: Mi következik ezzel összefüggésben a hitbéli felfogásunkból?
- C. A hagyományt figyelembe véve: Hogyan értelmezik ezt a helyet az egyház nagy teológusai és tanítói?

A. Filológiai vizsgálat

Ha a liturgia számára mértékadó szövegből indulunk ki, a Róma által kiadott latin szöveg: *pro multis*. „Tisztán filológiailag jelentheti ugyan a *multi* olykor a tömeget, például az ‘*unus ex multis*’ környezetben, de sohasem jelentheti a *multi* az ‘összes’-et (Heinz-Lothar Barth).

Természetesen itt az inspirált eredeti görög szöveget kell figyelembe venni. Az eredmény egyértelmű, egyértelműbb nem is lehetne, mégpedig az összes változatnál: Mt 26,28: (perí pollón) és Mk

14,24: (hypér pollón), azaz *sokakért* névelő nélkül. Lukács csak az *értetek*-et említi (Luk 22,20). János nem számol be az Eucharisztia alapításáról, Pál pedig az 1 Kor 11,25-ben csak annyit mond tömören: „Ez a kehely az Új Szövetség a véremben.” Más hely erre vonatkozóan nem található az Újszövetségben. Egyes magyarázók, pl. Joachim Jeremias (1900-1979) protestáns teológus, ezzel szemben úgy vélik: bár valóban "polloi" áll Márknál és Máténál, de itt hebraizmusról van szó (Gerhard Kittel). Álljon itt példaképp Werner Strenger (a Regensburgi Egyetem asszisztense) gondolatfűzése: „Szó szerint fordítva nem *sok*-nak kell fordítani? Emellett az szól, hogy a görögben a *sok* a *kevés* ellenében értendő. A héber ezzel szemben a '(ha)rabbim' – (a) *sokak* szót arra is használja, hogy a már nem megszámlálható sokaságot, a tömeget, az összeset kifejezze vele. (Lehetnek mindannyian, de ez nem szükségszerű.) Különösen világos ez a Qumráni iratoknál. 'Ha-rabbim' = 'a sokak' ott a teljes jogú közösségi tagok összességét jelöli. Helyenként a farizeusok is *ha-rabbim*-nak nevezik a farizeusi közösség teljességét. Ezért a zsidó-görög írásokban a (hoi) *polloi*-nak (= a *sokak*) is lehet ilyen értelme”.

Erre a következőt kell válaszolnunk:

1. Itt nem egy héber vagy arámi, hanem egy görög, ill. egy latin szöveg fordításáról van szó. „Az átváltoztatás újszövetségi beszámolóí semmiképp sem tekintetők Izajás egyszerű fordításának (vagy téves fordításának), hanem egy önálló forrásnak” (Joseph Ratzinger bíboros, Isten közel van hozzánk).

2. A héberben csakúgy, mint a görögben, latinban, németben, külön szó van a *sok*-ra és a *mind*-re: *rabbim* = *sok* és *kol* = *mind*. Ezt külön nyomatékosítja, hogy a *rabbim* egyértelműen szemben áll a *me'at* = *kevés* szóval. Ugyancsak világosan megkülönbözteti az arámi a *sagî* = *sok* szót a *kul* = *mind* szótól.

3. A héber, a görög, a német (a latin nem) ezenkívül pontosan különbséget tesz a *sok* és a *sokak* között. (Ezzel szemben a latinban nincs névelő, sem határozott, sem határozatlan.) Ezért hibás az 1969 és 1971 között használt fordítás, a *sokakért*, valamint a francia *pour la multitude*; mert a görög eredetiben, mégpedig minden kéziratban, hiányzik a névelő.

4. Hogy a *ha-rabbim* (= *a sokak*) egy összességre vonatkozhat, és ezért *mind*-ként lehet fordítani, nem hebraizmus, nem héber sajátosság, hanem, mint a felhozott példák sejtetik, ugyanúgy lehetséges a görögben, latinban és németben. Ha pl. azt mondjuk, „A Földnek sok népe” vagy „egy katolikusnak sok erénye”, kétségtelen, hogy a Föld összes népeire, ill. egy katolikus összes erényére (melyek igen számosak) gondolunk. Avagy ha névelő nélkül használjuk, mint pl.: „Rómának sok lakosa van”, akkor bizonyára itt is az összes lakosra gondolunk. De Urunk nem a *ha-rabbim* (*a sokak*), hanem csak a *rabbim* (= sok, névelő nélkül) szót mondta.

5. Általános utalás a logikára: A *sok* és a *mind* közelinek tűnik. Azt gondoljuk, ha pontatlanok vagyunk, hogy ha a sokhoz még néhány elemet hozzáadunk, akkor abból az összes lesz. Vagy fordítva: ha az összesből egy vagy kettő hiányzik, akkor az csak sok. Alaposan átgondolva azonban rájövünk: A *sok* és a *mind* két külön kategóriába tartoznak. A *sok* a mennyiség kategóriájába tartozik, az *összes*, a teljesség kategóriájába (egy halmaz lezártága vagy le nem zártága). A *sok* egy halmaz elemeinek nagy számát (kvantitását), míg a *mind* a halmaz teljességét, lezártágát jelenti. Az összesség egy igen nagy mennyiséggel (pl. az összes természetes szám vagy egy egyenes összes pontja, vagy egy sík összes pontja), de egy igen kicsivel (pl. a Mars összes holdja: kettő; a Föld összes holdja: egy; avagy határesetként a Merkúr összes holdja: egy sem) is összekapcsolható.

Ezzel szemben a sok ellentéte a kevés, és ebbe a kategóriába tartozik: egy pár, néhány, számos, rengeteg, stb. A sok fokozható: sok, több, a legtöbb (latinul *multi*, *plures*, *plurimi*, görögül *polloí*, *pleíones*, hoi *pleístoi*).

Ezzel szemben a *mind* nem fokozható, és ellentéte a *nem mind*, nem összes, azaz csak egy rész. Tulajdonképpen itt két eset van: vagy *összes* vagy *nem összes*, univerzális avagy parciális, lezárt vagy nem lezárt. (A modern matematika megengedi a már említett határesetet: a rész, amely olyan kicsi, hogy már nem tartalmaz elemet, azaz üres halmaz.) Egyébként a héber *kol* szó a *kul* = összefog szóból származik. ...

Az összes nyelv, amelyben a *sok - mind* vonatkozásában vizsgálódhattam, világosan megkülönbözteti a két fogalmat: így számos indoeurópai nyelv (ezek között a germán, román, szláv nyelvek, görög, perzsa, hindu), továbbá nem-indoeurópai nyelvek, mint pl. a magyar [finnugor nyelvcsalád], a török (cok/hepszi) [tatár eredetű nyelvek], japán (takuszan/szobete), kínai (xüduo/szuoyou), afrikai nyelvek, mint a csikaranga (wasinsi/wosze) vagy zulu vagy shona – és emellett természetesen a héber és az arámi is, melyek a szemita nyelvek családjához tartoznak. Egy olyan nyelv, amely nem képes a *sok* és az *összes* között különbséget tenni, a gyermeki gügyögés körébe tartozna.

Joachim Jeremias protestáns teológust azonban hatalmas filológiai ismeretei és tanulmányai sajnos nem óvták meg egy súlyos **logikai** tévedéstől: Bár a görög *polloí* és a héber *rabbim* szavak alapos vizsgálatából helyesen vonta le a következtetést: Izaiás többször beszél *sok* népről, miközben az összefüggésből adódóan ténylegesen az *összes* népet érti alatta. De utána ebből azt a logikailag hamis következtetést vonta le, hogy a héberben a *sok* a *mind*-et is jelentheti. Holott az összesség ezeken a helyeken nem a *sok* szóból, hanem az összefüggésből adódik. ...

Így tehát nem mondhatjuk: A *sok* – akár a héberben, görögben, latinban vagy egyéb nyelvben – *mind*-et is jelenthet. Sokkal inkább az adott összefüggésből derül ki, hogy a sokaság az összességként fogható-e fel, és ezáltal (azaz a felfogás és nem a sok szó által) egy összesség lesz-e kifejezve. Ha valakinek már csak három foga van, joggal mondjuk: kevés foga van. Ugyanakkor ebben az esetben ez alatt *minden* fogát értjük. Modernista-exegéta logikával arra következtethetnénk ebből, hogy a *kevés* az *minden*-t is jelenthet: ezt viszont mindenki láthatja, milyen abszurd.

Joachim Jeremias tévedésében az a botránnyosan tragikus, hogy hibája két-három kivételtől eltekintve az egész katolikus exegézisre kiterjedt, és mintegy ördögi módon még magába az átváltoztatás szavaiba is belopódzott. Még jó papok sem látják ezt át. Az „Ecclesia de Eucharistia” kezdetű enciklikának a közzétett formájában az inkorrekttségnek egyik műremekét találhatjuk. A 2. pontban *pro omnibus*, a 16. pontban pedig *pro multis* szerepel. Ugyanabban a doku-

mentumban! A hivatalos közzététel az AAS-ben (Acta Apostolicae Sedis) ezzel szemben korrekt, mind a két helyen a *pro multis* áll.

Emellett még a *sok* egy relatív fogalom is. Ha valakinek öt száz haja van, az kevés. Viszont öt hajsza a levesben, az már sok. Ezért nincs ellentmondás azon kijelentés, hogy Jézus a szövetség vérét sokakért ontotta ki a bűnök bocsánatára (lásd: Mt 26,28) és a másik kijelentés között, hogy „sokan vannak a meghívottak, de kevesen a választottak” (Mt 22,14). Viszonylag kicsi a megmentettek száma az összes emberhez viszonyítva – mert minden meg nem mentett már eggyel több a kelletténél –; de számuk szerint nagy, ha nem az emberiség összességéhez, hanem az apostolok köréhez viszonyítjuk.

Ha azt gondoljuk, hogy itt hebraizmusról van szó, és a két evangélista a valóságban *mindenki*-t akart mondani, nyugodtan feltételezhetünk róluk – és a primer szerzőről, a Szentlélekről – annyi intelligenciát, hogy ezt átlátják, és a *peri panton* = *mindenkiért* kifejezést használják. De nem ezt tették. Ennek oka volt, mégpedig az, hogy ezzel valami egészen bizonyosat akartak mondani. Hogy mit, azzal fogunk a következő fejezetben, a szisztematikus részben foglalkozni. Tisztán filológiai szempontból mindenesetre egyértelmű, hogy Jézus a *sokakért* szót használta. De eközben a *mindenkiért*-re gondolt, halljuk gyakran az ellenvetést. Ez vezet minket szükségszerűen vizsgálatunk B pontjához: mely azt tárgyalja: Valóban a *sokakért* szót használta, és a *mindenkiért*-re gondolt?

B. Az érvelés szisztematikus része

Igen, pontosan így van: Krisztus mindenkiért meghalt – hála Istennek! Ő, amint Keresztelő Szent János is tanúsítja, „az Isten báránya, aki elveszi a világ bűneit” (Jn 1,29). Még világosabban ír János evangélista első levelében: „Ő engesztelő áldozat bűneinkért, de nemcsak a mieinkért, hanem az egész világ bűneiért is” (1 Jn 2,2); továbbá evangéliumában: „A kenyér, amelyet én adok, az én testem a világ életéért.” (Jn 6,51)

Néhány további, hasonló értelmű hely:

Ter 12,3: „Általad nyer áldást a föld **minden** nemzetsége!”

Mt 28,19: „Menjetez tehát, tegyétek tanítványommá **mind** a népeket!”

Jn 4,42: „Mert magunk is hallottuk, és most már tudjuk, hogy valóban ő a **világ** üdvözítője.”

Jn 12,32: „Én meg, ha majd fölmagasztaltatom a földről, **mindenkit** magamhoz vonzok.”

Róm 1,5: „Átala nyertük a kegyelmet és az apostoli küldetést, hogy neve dicsőségére munkálkodjunk a hitért **minden** nép között.”

Róm 5,18: „Amint tehát egynek vétke minden emberre kárhozatot hozott, ugyanúgy egynek üdvösséget szerző tette **minden** emberre kiírástotta az életet adó megigazulást.”

Róm. 11,32: „Isten ugyanis minden embert az engedetlenségben fogott össze, hogy **mindenkin** könyörüljön.”

1 Kor 15,22: „Amint ugyanis Ádámban mindenki meghal, úgy Krisztusban **mindenki** életre is kel.”

2 Kor 5,15: „És ő azért halt meg **mindenkiért**, hogy akik élnek, ne maguknak éljenek, hanem annak, aki értük meghalt és feltámadt.”

1 Tim 2,4: „[Isten] azt akarja, hogy **minden** ember üdvözüljön és eljusson az igazság ismeretére.”

1 Tim 2,5f: „Hiszen egy az Isten, egy a közvetítő is Isten és ember között: az ember Krisztus Jézus, aki váltságul adta magát **mindenkiért** és tanúságtételül a meghatározott időben.”

1 Tim 4,10: „Hiszen azért fáradunk és küzdünk, mert bízunk az élő Istenben, aki **minden** embernek üdvözítője, kivált a hívőnek.”

Zsid 2,9: „[Jézus] Isten irgalmából **mindnyájunkért** megízlelte a halált.”

Nem bizonyítják ezen idézetek a napnál világosabban a *mindenkiért*-et?

Az isteni szeretet és igazságosság káromlása is volna, ha azt feltételeznénk, a Megváltó akár egy embert is kizárt volna megváltó szenvedéséből. Mert akkor ennek az embernek semmi esélye sem volna, hogy üdvözüljön.

Azonban!!! Számptalan más helyen a *sokak* szó szerepel:

Iz 53,11f: „Majd ha véget ér lelkének gyötrelme, látni fogja a világo sságot, és megelégedés tölti el. Szenvedésével sokakat megigazultakká tesz szolgálóm, mivel gonosz ságaikat magára vállalta. Ezért osztályrés zül **sokakat** adok neki...” (figyelem: A Septuaginta a »sok« szót minden esetben névelő nélkül írja! A vokalizált ö sszövegben sehol sincs névelő. Mégis, pl. a Henne-fordítás kiteszi a névelőt.)

Mt 20,28: „Az Emberfia sem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon másoknak, és odaadja az életét, váltságul **sokakért**.”

Mt 8,11: „**Sokan** jönnek majd napkeletről és napnyugatról, és letelepednek ... a mennyek országában.”

Jn 10,11: „Én vagyok a jó pásztor. A jó pásztor életét adja [**az** ő] juhaiért.”

Jn 17,9: „Értük könyörgök. **Nem a vilá gért** könyörgök, hanem azokért, akiket nekem adtál.”

2 Tessz 3,2: „És hogy megszabaduljunk az ártó és gonosz emberektől. A hit ugyanis nem **mindenkié**.”

Zsid 2,10: „Illett ugyanis, hogy azt, akiért és aki által minden lett, mivel **számos** fiát elvezette az üdvösségre, az üdvösség szerzőjeként a szenvedésben tökéletesítse.”

Zsid 9,28: „Úgy Krisztus is egyszer áldozta fel magát, hogy **sokak** bűnét elvegye” (pollón, névelő nélkül minden változatban).

Hogyan? Az egész vilá gért adja tehát életét az Üdvözítő – vagy csak a bárányokért, de nem a farkasokért? Csak sokakért, vagy mégis mindenkiért?

„Krisztus mindenkiért meghal” – „Krisztus sokakért hal meg.” Mindkét kijelentés igaz, de más értelemben.

Krisztus *mindenkiért* hal meg abban az értelemben, hogy végtelen kiengesztelése által minden ember számára meg akarja nyitni a mennyet. Minden ember üdvösségét akarja. „Isten, aki azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön...” (1 Tim 2,4): **Ez a korlátlan üdvösségi ajánlat.**

Krisztus *mindenkiért* hal meg abban az értelemben is, hogy kien-gesztelése az egész emberiségért történik, azaz az egész emberiség bűneiért fizet váltságdíjat, hogy az isteni igazságosságnak eleget tegyen (**korlátlan kiengesztelés**). Ezt túláradó irgalmából teszi az emberek helyett, függetlenül attól, hogy az egyes ember akarja-e vagy sem. Egy kicsit banális, de világos példa: Jancsi elveri Pistit, és közben elszagattja Pisti ingét és nadrágját. Jancsi apukája kifizeti a keletkezett kárt, függetlenül attól, hogy Jancsi akarja-e vagy sem. Az apa Jancsi helyett teljesít elégtételt.

Végezetül Krisztus *mindenkiért* hal meg olyan értelemben is, hogy engesztelő halála minden ember megmentéséhez elegendő lenne. Tehát nem úgy áll a dolog, hogy az utolsónak már nem jut az elégtételtől, vagy egy embernek olyan nagy lehetne a bűne (adóssá-ga), hogy Krisztus engesztelése arra nem volna elegendő (**korlátlan üdvösségi elegendőség**). Gondoljunk a janzenizmus ide vonatkozó tévedésének egyházi elítélésére! (DS 2005)

De Krisztus nem hal meg mindenkiért, hanem csak *sokakért* ab-ban az értelemben, hogy ténylegesen nem mindenkinek a bűnei nyerne bocsánatot. Effektív nem mindenki nyeri el az üdvösséget. Krisztus legnagyobb fájdmárára vannak emberek, akiknek lelkében nem lesz hatékony áldozati halála (**korlátozott üdvösségi haté-konyság**). „Tágas a kapu és széles az út, amely a romlásba visz – sokan bemennek rajta” (Mt 7,13). (Vajon volna olyan modern egzegéta, aki e szentírási helyen a *sokat mindenkinek* merné fordíta-ni?)

Mi az oka annak, hogy Krisztus áldozati halála nem lesz hatásos mindenkiben? Istenen nem múlik. Ő a maga részéről mindent meg-tett. Az egyes emberen múlik, szabad akaratából fakadó döntésén. „Aki nem hisz, elkárhozik” (Mk 16,16). Az üdvösség kínálata, a kiengesztelés, az üdvösség feltételeinek elegendő megléte korlátlan irgalmasságban: ez Krisztus megváltó műve – függetlenül attól, hogy egy bizonyos Kovács úr törődik-e ezzel vagy sem. De Isten nem kényszeríti senkire az üdvösséget. Hogy Kovács úr elfogadja-e az üdvösséget, hogy lelkében az üdvösség valósággá válik-e, az ő hoz-zájárulásától függ, az ő akaratának függvénye. Ezt a döntést Krisztus nem tudja meghozni helyette. Úgy, mint a fenti példában: az apa

kifizeti a Jancsi okozta kárt, de hogy Jancsi tényleg kibéküljön Pistivel, ezt nem tudja helyette megtenni.

A kérdés tehát így hangzik: Az Üdvözítő az átváltoztatáskor az *üdvösségi ajánlatról* (illetve kiengesztelésről és az üdvösség elégséges feltételeinek meglétéről) vagy az *üdvösség hatékonyságáról* beszél? Mindkét igazság rendkívül fontos. Egyik sem hanyagolható vagy nyomható el a másik rovására. Az örömhír nem a mennyről susogó édeskés slágerek nyelvén szól hozzánk (az általános megváltó akarat kizárólagos hangsúlyozása), de nem is sötét, zord, rettegést keltő janzenista (a megmentettek korlátozott számát hangsúlyozó) hangon. Urunk azt várja tőlünk, hogy mindkét igazság polaritását elviseljük. Ő az égről és a poklóról is beszélt. És íme, mivel ismeri macacosságunkat – sőt nálunk jobban tudja, mi válik hasznunkra – gyakrabban a poklóról! Nem akarjuk a modern magyarázók dicséretes szándékát elvitatni, hogy megmutassák a mai, oly gyakran kétségbeesett embereknek Isten végtelenül jóságos atyai karjait. De a kétségbeesést nem lehet vakmerőséggel kúrálni. Mit mond tehát a Megváltó ezen a helyen?

Ő, aki maga az igazság (Jn 14,6), világosan a *sokakért* szót mondja, ahogy ezt az A) részben láttuk. Egyedül a filológiai megállapításból világosan kitűnik, hogy Krisztus itt az üdvösségi hatékonyságról beszél. Mert ebbe nem foglalja bele *mindenki*-t. Nem foglalja bele azt, akinek „jobb lett volna, ha meg sem született volna” (Mt 26,24). Nem foglalja bele az „ország fiait, akiket kivetnek a külső sötétségre” (Mt 8,12). Nem foglalja be azokat, akikről Szent Pál mondja (Róm 10,16): „De nem mindnyájan engedelmessé válnak az evangéliumnak.” Egy szóval: Isteni pillantásába itt mindazokat nem foglalja bele, akik saját szabad akaratukból tudatosan és véglegesen a világ és az ördög ajánlatát fogadták el az Ő üdvösségi ajánlatával szemben. Órajtuk nem lesz hatásos az Ő drága vére. Róluk mondja Angelus Silesius tömören: „És ha Krisztus ezerszer is született volna meg Betlehemben, de tebenned nem – ezerszer is elvesznél.”

De, figyeljünk csak a mindent eldöntő kérdésnél egyszer nem a *sokakért* szóra, hanem egy másikra, a konszekráció szavainak a reformerek által érintetlenül hagyott másik fogalmára, a szövetség fogalmára: „Ez az Én Vérem kelyhe, az új és örök szövetségé.” Lét-

rejöhet egy szövetség – egy baráti, egy házassági, egy államok közötti szövetség –, ha csak az egyik fél akarja? Ismét csak egy egyszerű példa: akárhogyan is udvarol a szerelmes, lehozhatja a virágot a legmeredekebb szikláról, ha szíve választottja nem akarja, nem jön létre a házassági szövetség.

Egy szövetséghez két akarat összetalálkozása szükségeltetik: az Új és Örök Szövetségnél Isten akaratának (az üdvösség felkínálása) és az egyes ember akaratának (üdvösség elfogadása, hathatósága). A szent Eucharisztia alapítója itt nem egy felkínált, hanem egy már létrejött, valóságos szövetségről beszél. Ez világosan kitűnik Lukács és Pál szavaiból: Lk 22,20: „Ez a kehely az új szövetség az én véremben, amelyet értetek kiontanak...”; 1 Kor 11,25: „Ez a kehely az új szövetség az én véremben.” Ezenkívül Lukácsnál egyértelműen arról van szó, hogy a vér „értetek ontatik ki”. Azaz nem mindenkiért, hanem csak egy korlátozott halmazért, azokért, akikben ez hatásos lesz. Így az Úr nem az üdvösségi ajánlatról, hanem az üdvösségi hatékonyságról beszél. (Az új mise kenyér fölött mondott konszekrációs szavai is ezt jelentik: „Ez az én testem, mely értetek adatik.”) A mellékmondat (Lukács sajátja) hiányzik a régi Missale-ből, viszont belekerült a Novus Ordo Missae-be. Ez a korlátozott üdvösségi hatást (hatékonyságot) jelzi, és nem az egyetemes üdvösségi ajánlatot.

Van értelme Krisztus testének konszekrációjánál a hatásról, a vér konszekrációjánál viszont az ajánlatról beszélni? Ezt erősíti meg az Ószövetség, amely nem más, mint az Újszövetség előképe: „Erre Mózes vette a vért, meghintette vele a népet és így szólt: Ez annak a szövetségnek a vére, amelyet az Úr ezen feltételek mellett kötött veletek” (Kiv 24,8; Zsid 9,20). A szövetséget nem mindenkivel, hanem csak a törvényt megtartókkal köti meg az Úr (Kiv 24,7). Világosan kommentálja ezt Szent Izidor (ca. 560-633): „De az a vér, amellyel Mózes a népet, a szövetség sátrát és az abban találhatóakat meghinti, és megtisztítja szavaival: ‘Ez a vér a szövetség vére’, csodálatos módon hirdeti az Úr Jézus vérének, amelyben minden hívő szíve egyesül, amely megmutatja az egyház hitét, amely által az egyház egész népe, azaz a sátor egész teste (‘corpus omne tabernaculi’) megszentelődik, mert az Úr azt mondja: ‘mert ez az én vérem, az Új

szövetségé, amelyet sokakért kiontanak’ (Mt 26,28), hogy a valóságban is beteljesedjen, amit Mózes által előképben láttunk.” Napnál világosabb, hogy itt nem az üdvösségi ajánlat univerzalitásáról van szó.

A hittétel önmagában rendezett szépsége még egy további okot is nyújt arra, hogy itt az üdvösségi hatásról van szó. Az eucharisztikus áldozatnál éppen a megváltás gyümölcseinek a hívekhez való eljutásáról van szó, azaz az üdvösség hatékonyságáról. A szentség által – az ember közreműködését feltételezve – válik hatékonnyá benne a kegyelem. „Aki eszi az én testemet, és issza az én véretem, annak örök élete van” (Jn 6, 54). Nem így szól: aki eszi az én testemet, és issza az én véretem, annak felkínálom az örök életet, hanem: annak örök élete **van**. A Zsidókhoz írt levélben Szent Pál határozottan ezt mondja: „Gondolhatjátok, mennyivel súlyosabb büntetést érdemel az, aki lábbal tiporja az Isten Fiát, semmibe veszi a szövetség véré, amely megszentelte, és kigúnyolja a kegyelem Lelkét” (Zsid 10,29). Továbbá hasonlóképpen: „Mennyivel inkább megtisztítja lelkiismeretünket a holt cselekedetektől Krisztus vére, aki az örök Lélek által saját magát adta tiszta áldozatul az Istennek, hogy az élő Istennek szolgáljunk” (Zsid 9,14). Nagyon szépen fejezi ki ezt a Pünkösöd utáni 9. vasárnap prefáció előtti könyörgése (csendes imádság): „Engedd nekünk, kérünk, Urunk, hogy e misztériumban méltóan vegyünk részt, mert valahányszor ezen áldozatról való megemlékezést ünnepeljük, megváltásunk műve megvalósul.”

Itt tehát a szent események legszentebbjéről van szó. A Szentírásnak, kezdve a teremtés első napjától (Genezis 1) egészen az égi Jeruzsálemig (Jelenések könyve 22), azaz az egész üdvösségtörténetnek tulajdonképpen csak egy témája van; nevezetesen, hogy az ember kapcsolatba lép Istennel. Ez a kapcsolat nem két, a piros lámpánál várakozó gyalogos kapcsolata, és akik, ha zöldre vált a lámpa, megint a maguk útján mennek tovább, hanem egy szövetség, egy kölcsönös egymáshoz kötés, mely bensőségesebb minden emberi barátságnál, mélyebb a legboldogabb házasságnál. („Mert ő a mi Istenünk, mi pedig legelőjének népe” Zsolt 94,10 [95,7].) A legbensőségesebb szövetség, ami egyáltalán lehetséges: „Aki eszi az én

testemet és issza az én véretem, az bennem marad, én meg öbenne” (Jn 6,56).

Az Ószövetség összes szövetségkötései – Isten és Ádám, Isten és Noé, Isten és Ábrahám, Isten és Mózes, Isten és Dávid között – egyetlen célra, az új és örök szövetségre irányulnak, az Istenember és az Őt szerető lélek szövetségére. Konszekráció és szentáldozás összetartoznak, és az Isten és a lélek szeretet-történetének csúcspontját jelentik.

Isten, az Úr nem tehet többet, mint hogy mindenkit meghívjon, csalogasson, mindenkinek felkínálja az üdvösséget, 99 bárányt ott-hagyjon, hogy az elvesztett megkeresse, a „teremtés házát” felborítsa, hogy az elveszett drachmát megtalálja, hogy utolsó csepp vérént kiontsa, hogy még az utolsó is megmentse. Csak az örökkévalóságban fogjuk látni, mi mindent tett minden egyes emberért. De a vérszövetséget csak az igennel, az akaróval, a szeretővel tudja megkötni. A többieket nem Ő zárja ki, hanem azok zárják ki magukat. A szeretőket maga körül szeretné tudni miseáldozatánál, velük jön létre a menyegző, amely itt a földön egy vérmenyegző. Ő a „vérvölegény” (Kiv 4,25k), és jegyese, a lélek, az ő vérében tisztul meg (Jel 7,14). És csak így jöhet létre a „teogámia” (= eljegyzés Istennel, végső soron az Énekek Éneke témája). Mikor történik meg az új és örök szövetség megkötése, ha nem abban a pillanatban, amikor felhangzik: „Ez a kehely az új szövetség az én véremben.” Ez az az „óra”, amelyről az Úr a János-evangéliumban beszél, és amelyről Jn 13,1-nél ez áll: „Jézus tudta, hogy elérkezett az óra, amikor a világból vissza kell térnie az Atyához, mivel szerette övéit, akik a világban maradtak, mindvégig szerette.” A konszekráció és a szentáldozás ennek az órának a megjelenítése. Ez az az óra, ami után „vágyva vágyott” (Lk 22,15). Halála a szövetségkötés, a „vértestvérség” Isten és a hívő és szerető lélek között.

Itt teljesedik be az Ábrahámnak adott ígéret: „Utódaidat megsokasítom, mint az ég csillagait és mint a tengerpart fővényét, utódaid elfoglalják majd az ellenség kapuját” (Ter 22,17). A tengerpart homokja alatt a testi utódokat, a zsidókat lehet érteni, míg az ég csillagai alatt a keresztyényeket. De az utóbbiak is a valós utódok, mert ők Krisztus vérént és így Ábrahám vérént veszik magukhoz. Bennük is

„minden hívó ősatyjának” vére folyik. A szövetség Ábrahámmal és összes utódaival kötött.

Világosítsuk meg ezt egy másik szentség példáján: aki a keresztséget fogadja (akaratanak közreműködésével, azaz akarja, hogy megkereszteljék), az megszabadul az eredeti büntől. Nem pedig: az illetőnek föl kínálja a szabadulást az eredeti büntől. És ugyanígy van ez az összes többi szentségnél.

Az üdvösség föl kínálása és a szentség úgy különböznek egymástól, mint a békeajánlat és a tényleges béke. Mivel itt egy szentségről, mégpedig a tényleges béke szentségéről, a legbensőségesebb, az Isten és a lélek közt ténylegesen létrejött szeretetkapcsolatról van szó, az Üdvözítő sajnos csak *sokakról* beszélhet. Ebből adódóan úgy filológiai, mint szisztematikusan csak azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a helyes szöveg a *sokakért*.

C. Indoklás a tradícióban

Miután érvelésünk filológiai és szisztematikus részében már egyértelmű választ kaptunk kérdésünkre, szerencsénkre még azt is megállapíthatjuk, hogy nem mi vagyunk az elsők, akik ezzel a kérdéssel foglalkozunk. Nagytekintélyű és -hírű személyek, akik úgy tudásban mint életszentségben kiemelkedők, ugyanerre az eredményre jutottak. A filozófia docense, Dr. Franz Bader (Eichstätt) görög és latin forrásokat tanulmányozott át, és több mint 30 szerzöt „kérdezett ki”. Néhány fontosat kiválasztottunk.

1. A régi liturgiák

Ötven (többségében keleti) liturgia konszekráció-szövegének átvizsgálása a következőket eredményezte:

a) A régi liturgiák elenyészően csekély része elhagyja a *sokakért* szót, ami minden további nélkül elképzelhető, mert ez a szövetség-vér fogalomba – még ha rejtett módon is – bele van foglalva: A *sokakért* ezzel csak nyelvi, de nem lényegileg hiányzik. A *sokakért* elmaradása itt a konszekrációs szavak páli-lukácsi hagyományának felel meg.

b) A régi liturgiák egy része a *sokakért* szót már a kenyér átváltoztatásánál, vagy a kenyér és a bor átváltoztatásával együtt, vagy csak a kehely fölött használja.

c) A régi liturgiák egyike sem használja az egyetemes értelmű *mindenkiért* (pro omnibus) szót, illetve nem fordítja a peri pollön kifejezést *mindenkiért*-nek.

A számos keleti liturgia néhány ősfomára és őstípusra vezethető vissza, amelyek az apostoli időkben gyökereznek, és a korai egyház régi patriarchátusaiban találtak otthonra.

2. Egyházatyák, egyháztanítók és más szentek

Ezek után többek között a következő egyházatyák és szentek tanúbizonyosságát hozhatjuk fel: Szent Ciprián, Aranyszájú Szent János, Szent Jeromos, Szent Ambrus, Szent Fulgentius, Oikumenios, Szent Béda Venerabilis, Boldog Hrabanus Maurus, Szent Paschasius Radbertus, Szent Prudentius, Szent Remigius.

3. Catechismus Romanus, II. rész, 4./26.

„Azon szavak pedig, melyek hozzáadtnak: »értetek és sokakért...« Máté és Lukács evangéliumából külön-külön vétettek, melyeket az Isten Lelke által vezérelt Anyaszentegyház összekapcsolt. Ezek a kínszenvedés gyümölcseinek és hasznának kifejezésére szolgálnak. Mert ha a kínszenvedés hatását tekintjük, be kell látnunk, hogy az Üdvözítő mindenek üdvéért ontotta vérért. Ha pedig a hasznot vizsgáljuk, melyet belőle az emberek nyernek, könnyen megértjük, hogy e haszon nem mindenkire, hanem csak sokakra vonatkozik. Midőn tehát azt mondta: »értetek«, azon vagy a jelenlévőket értette vagy a zsidó nép köréből kiválasztottakat. Ilyenek voltak Júdás kivételével a tanítványok, akikkel beszélt. Midőn pedig hozzátette: »sokakért«, a többieket, a zsidók és a pogányok közül kiválasztottakat akarta érteni. Helyesen történt tehát, hogy nem így mondatott: »mindenkiért«, minthogy e helyen csak gyümölcseről volt szó a kínszenvedésnek, mely az üdvösség gyümölcset csak a kiválasztottaknak hozta. Erre vonatkoznak az apostol ama szavai: »Krisztus egyszer áldoztatott föl, hogy sokak bűnét elvegye«, és amit az Úr Szent Jánosnál mond: »Én értük könyörgök, nem a világért könyörgök, hanem azokért, akiket nekem adtál, mert ők a tied.« Az átváltoztatás

ezen szavaiban sok más titok is rejlik, melyeket a lelkipásztorok az isteni dolgok fölötti szüntelen elmélkedés és szorgalom által Isten segítségével önmaguktól is könnyen kitalálhatnak.”

4. További tanúságtételek a tradícióból

Még a következő tanúkat lehet a tradícióból felsorolni: többek között Szent Ágoston, Damiani Szent Péter, Karthausi Szent Brunó, Boldog Odo, Rupert von Deutz, Petrus Lombardus, III. Ince pápa, Nagy Szent Albert, Szent Bonaventura, Aquinói Szent Tamás.

A legújabb időkből a Hittani Kongregáció akkori prefektusának, Šeper bíborosnak P. Gallus Tiborhoz (SJ) 1980 húsvétján írt levelét kell megemlíteni, amelyben a bíboros szó szerint ezt írja: „Én is meg vagyok róla győződve, hogy a *mindenkiért*-re fordítás szintén hiba volt...”

Őeminenciája Joseph Ratzinger a mély gondolatokban gazdag, „Isten közel van hozzánk” című könyvében körülbelül ugyanezt írja: „Nyitva hagyom a kérdést, hogy volt-e értelme itt a »mindenkiért« fordítást választani, és ezáltal fordítást és értelmezést összevegyíteni.” Ezzel azonban azt is beismeri, hogy a *mindenkiért* nem fordítás, hanem értelmezés. De mivel itt a szónak pontos fordítása van, nincs helye az értelmezésnek, főképpen azért, mert ez a jelentésnek és a hagyománynak is ellentmond.

A hagyomány legnagyobb tekintélyének a tridenti zsinatot kell tekinteni, amely ünnepélyesen kinyilatkoztatta: „Mivel ami szent, szentül kell kezelni, és ez az áldozat mindenképp a legszentebb, a katolikus Egyház – hogy ez méltón és tiszteletteljesen kerüljön bemutatásra – sok évszázaddal ezelőtt bevezette a szent kánont, amely így mentes minden tévedéstől (Kan. 6), hogy semmi ne legyen benne, ami nem a legnagyobb mértékben bizonyos szentség és jámborság illatát árasztja magából, és ami azoknak lelkét, akik azt bemutatják, ne Istenhez emelné. Az ugyanis magának az Úrnak szavaiból, az apostolok hagyományából és szent pápák ájtatos műveiből tevődik össze” (DH 1745).

Évszázadokon keresztül, 1962-ig ott állt a hivatalos római misekönyvek első oldalain a „Hiányosságok, melyek a celebrációnál előfordulhatnak” cím alatt a konszekráció teljes szövege, a kehely fölött

mondott szavakkal együtt: „...mely értetek és sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára.” A konszekráció szavai az összes zsinat-előtti misekönyvben nagyon nagy és nagyon vastag betűkkel vannak nyomtatva, élesen elválasztva a többi miseszövegtől. Ezután azt olvashatjuk: „Ha valaki a test és vér konszekrációs szavait megrövidítené vagy megváltoztatná, és a változás más értelmet adna a szavaknak, a szentség nem jönne létre. Ha azonban olyasmit fűzne hozzá vagy venne el belőle, ami a jelentést nem változtatja meg, ugyan bemutatná az áldozatot, de súlyosan vétkezne (gravissime peccaret).”

Milyen elővigyázatos, pontos és szigorú volt az Anyaszentegyház a szentségi ténykedéseinél, és milyen elővigyázatlanok, pontatlanok és hanyagok a mai teológusok! Ahogy bevezetőnkben mondtuk, jelen munkánkban nem foglalkoztunk az érvényesség kérdésével. (A szerző számos beszélgetést folytatott szakértőkkel az érvényesség kérdéséről, de nem jutott egyértelmű eredményre. Van ugyanis olyan nézet is, mely szerint a kehely-konszekráció a főmondattal („Ez az én vérem kelyhe”) befejeződik. De micsoda botrány az, hogy szent vallásunk középpontjában egy egyértelmű kijelentés helyett egy, a filológiai, dogmatikai és hagyománybeli bizonyosságnak ellentmondó interpretációt találunk, és hogy az Úrnak, aki maga az igazság, hamis idézetet adnak a szájába!

Befejezés

Az a törekvés, hogy az embereknek az üdvösség lehetőségének univerzalitását, a Megváltó keresztáldozatát és az üdvözítéshez elégséges voltát (sufficientia) hirdessük, kétségtelenül nagyon lényeges. De nem ugyanolyan lényeges éppen a mai, a mindenki üdvözülésének tanaitól elkábult, üdvösségi optimizmusban napozó emberekbe a *korlátozott* üdv-siker igazságát is belevésni? Az elmondottakból kitűnik, hogy ennek ezen a helyen kell megtörténnie. Itt hajtják végre Krisztus testamentumát az áldozati Bárány vérében, a legszentebb cselekményt, ami csak létezik a földön. Ahol a völegény a *sokakért* szót mondja, ott igazi menyasszonya, az Egyház, nem mondhat *mindenkéért*-et. Sem embernek, sem angyalnak nincs joga Krisztus végrendeletét meghamisítani.

OLVASÓINK KÉRDEZIK

A kérdésre Tarjányi Béla professzor válaszol.

☞ **Kérdés:** Hogyan engedhette meg az Atyaisten, hogy a Fia, akit végtelenül szeretett, kegyetlen kínok között haljon meg a kereszten?

Válasz: A hidegháború idején a Kurszk szovjet atom-tengeralattjáró valahol az Északi-tenger mélyén járt titkos küldetésben, amikor egyszer csak tragédia történt. Kiderült, hogy a hajó energiaellátását szolgáló atomreaktor belsejében elrepedt a egyik cső, és a reaktor hűtéséhez elengedhetetlenül szükséges víz feltartóztathatatlanul ömlött ki reaktortérben. Mindenki tudta, hogy ha a reaktor körül kerिंगetett víz elfolyik, a reaktor túlmelegszik, bekövetkezik az atomrobbanás, és nem csak a tengeralattjáró és a legénység pusztul el egy szempillantás alatt, hanem világméretű katasztrófát is okoz a robbanás. Csak egy módja volt a tragédia megelőzésének, az, ha néhányan bemennek a reaktorba, és megjavítják az eltört csővezetéket.

A kapitány is, a legénység is tudta, hogy aki bemegy, az életével fog fizetni, mert a halálos sugárzás végzetes kárt okoz az emberi szervezetben. De nem volt mit tenni: a kapitány önkénteseket kért, és hat matróz vállalkozott is a feladatra, pedig tudták, mi fog történni velük. Bementek, megjavították a vezetéket, és ezzel megmentették a hajót, a legénységet, és megelőzték a katasztrófát. Miután kijöttek, néhány órai kegyetlen szenvedés és kínlódás után mind meghaltak.

Vajon ha ezeknek a matrózoknak módjukban állt volna megkérdezni az édesanyjukat, hogy mit tegyenek, vállalják-e ezt az áldozatot, ugyan mit válaszolt volna az édesanyjuk? Talán lett volna közöttük, aki azt mondja a fiának: Menj, mentsd meg a társaidat, a világot!

A mi égi Atyánk ezt mondta Fiának: Menj, mentsd meg ezt a bűnös világot!

Jézus azt mondta: "Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint aki életét adja barátaiért." De – emberileg szólva – hozzátehetjük: Annak még nagyobb volt a szeretete, aki egyetlen Fiát képes volt odaadni értünk. Aki képes volt ezt kérni, ezt várni, ezt elfogadni szeretett Fiától. Értünk.

Ebből láthatjuk, hogy mennyire szeret minket.

É l ő I g e

BIBLIAISKOLA

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Isten uralmának életrendje

A tízparancsolat tanulmányozásának második része (Kiv 20,1-17)

A.) Alapgondolat

A tízparancsolat tanulmányozása során az előző részben annak keletkezésével foglalkoztunk, és visszahelyeztük azt az eredeti szövegkörnyezetébe. Ezt most még egy lépéssel megtoldjuk. Vajon Izrael sajátos, a Sínainál tapasztalt vallási élményéhez kapcsolódik? Ez Jahve közvetlen, pontosan szószerinti kinyilatkoztatása, ahogy maránk maradt? A szöveggel való behatóbb foglalkozásunk nyomán inkább egy későbbi keletkezési időt feltételezhetünk (kb. a 7. sz vagy a fogság ideje) és egy történeti fejlődés nyomán kialakult kompozíciót kell értenünk.

A mostani szöveggyűjtemény Kiv 20,1-17 nem megy vissza a mózesi csoport pusztai vándorlására, mert nem tükrözi a félnomád népek pusztai életmódját, hanem egy földművelő és kézműves kultúra miliőjét (tekintsünk csak a rabszolganők és rabszolgák motívumára, a jószágokra, a városkapun belüli idegenekre, a szarvasmarhákra és szamarakra). A szombat alapítása is a hét napos teremtés beosztásával egy későbbi keletkezési időre utal; a papi teremtéstörténet is, amely csak a fogságban jött létre, be lett ide illesztve. A tízparancsolat szövegkörnyezete a Kivonulás könyvében azt sejteti, hogy az isteni megjelenés történetébe utólagosan illesztették bele a tízparancsolatot és eredetileg nem tartozott a sínai elbeszélésbe.

Egy másik megfigyelés is hasonló következtetésre indít: az ÓSz további részeiben a tízparancsolatról való hallgatás. A bibliai hagyományban az ÓSz más szövegeiben nincs további vonatkozás a tízparancsolatra, csak a tízparancsolat alapelemeire találunk utalást (lásd Kiv 34,12-27 mint Óz 4,2 és Jer 7,9). Ez a hallgatás a tízparancsolatról még inkább megvilágítja, hogy a tízparancsolat az ősi, kezdeti időkben nem létezett.

A szövegben mutatkozó egyenetlenségek és kifejezésbeli különbségek is azt mutatják, hogy különböző elemekből tevődik össze: Először Jahve első személyben beszél, aztán harmadik személyben folytatja; a szöveg tiltások és parancsok keveréke; az egyes elemek feltűnő különbséget mutatnak a terjedelemben.

Mi az, amit a Kiv 20,1-17 mondani akar, mi a súlypontja a szövegnek? Hogy Jahve kiszabadította népét az egyiptomi fogságból és azért adott neki törvényt, hogy ezt a szabadságot meg tudja őrizni. A törvény út a szabadságban az életre. A törvény olyan, mint a kertnek a kerítés, nem korlát, hanem védelem.

A mai keresztény mondhatja azt, hogy mi közöm nekem ezekhez a régi dolgokhoz, hiszen Jézus is megmondta, új bor új tömlőbe való (vö. Mt 9,17). A törvény út, így beszél róla számtalan helyen az ÓSz. Amikor Jézus azt mondja, hogy én vagyok az út, az azt jelenti, hogy ő maga a törvény, és aki a törvény lényegét nem érti, az az új törvényt, Jézust sem fogja érteni. Tehát igenis nagyon fontos számunkra a törvény lényegének tisztázása. Természetesen más szemmel nézzük, Jézus nyomán nem a betűt, hanem a betű lelkét: „Ő tett minket alkalmassá arra, hogy az Újszövetség szolgái legyünk, nem a betűé, hanem a Léleké: mert a betű öl, a Lélek pedig életet” (2 Kor 3,6). Jézus nem a szörszálhasogató törvénytudók szemével tekintett a törvényre, akik már csak a kerítéseket látták, hanem újra az útra irányította az emberek figyelmét, az útra, amely a szabadságra, az életre visz.

B.) Szentírási szöveg: Kivonulás könyve 20,1-17

C.) Bevezetés

1.) A két hagyománygyűjtemény összehasonlítása

Kiv 20,2-17

2 »Én, az Úr, vagyok a te Istened, aki kihoztalak téged Egyiptom földjéről, a rabszolgaság házából.

3 Rajtam kívül más istened ne legyen!

4 Ne készíts magadnak faragott képet, és semmiféle képmást arról, ami fenn van az égen, vagy lenn a földön, vagy a föld alatt, a vizekben!

5 Ne imádd ezeket, és ne szolgálj őket, mert én, az Úr, a te Istened erős és féltékeny vagyok, és az atyák vétkét megtorlom gyermekeiken, és azok harmadik és negyedik nemzedékén, akik gyűlölnék engem!

6 De irgalmasságot gyakorlok ezer nemzedéken át azokkal, akik szeretnek engem, és megtartják parancsaimat.

7 Ne vedd hiába az Úr, a te Istened nevét; mert nem hagyja büntetlenül az Úr azt, aki hiába veszi az Úr, az ő Istene nevét!

8 Emlékezzél meg arról, hogy a szombat napját megszenteld!

9 Hat napon dolgozzál, és végezd minden munkádat!

10 A hetedik napon azonban az Úrnak, a te Istenednek szombatja van: semmiféle munkát se végezz azon se te, se fiad, se lányod, se

MTörv 5,6-21

6 Én, az Úr, vagyok a te Istened, aki kihoztalak téged Egyiptom földjéről, a rabszolgaság házából.

7 Rajtam kívül más isteneid ne legyenek.

8 Ne készíts magadnak faragott képet, se hasonmást semmiről, ami fenn az égen vagy lenn a földön van, vagy a föld alatt, a vizekben lakik.

9 Ne imádd, s ne tiszteld ezeket, mert én az Úr, a te Istened, féltékeny Isten vagyok. Megtorlom az atyák gonoszságát fiaikon harmad- és negyedízig, mindazokon, akik gyűlölnék engem,

10 de irgalmasságot gyakorlok sok ezerízig azokkal, akik szeretnek, és megtartják parancsaimat.

11 Ne vedd hiába az Úrnak, a te Istenednek nevét, mert nem marad büntetlen, aki hiába veszi az ő nevét.

12 Figyelj a szombat napjára, hogy megszenteld azt, amint megparancsolta neked az Úr, a te Istened.

13 Hat napon dolgozzál, és végezd minden munkádat,

14 a hetedik nap azonban szombat, azaz nyugalomnap legyen az Úrnak, a te Istenednek tiszteletére. Ne végezz rajta semmiféle munkát,

rabszolgád, se szolgálód, se állatod, se a jövevény, aki a kapuidon belül van!

11 Hat nap alatt alkotta ugyanis az Úr az eget és a földet, a tengert, és mindazt, ami bennük van, a hetedik napon azonban megpihent, azért áldotta meg az Úr a szombat napját, és azért szentelte meg.

12 Tiszteld apádat és anyádat, hogy hosszú életű légy azon a földön, amelyet az Úr, a te Istened ad majd neked!

13 Ne ölj!

14 Ne paráználkodj!

15 Ne lopj!

16 Ne tégy hamis tanúságot felebarátod ellen!

17 Ne kívánd meg felebarátod házáat!

Ne kívánd meg feleségét, se rabszolgáját, se rabszolganőjét, se marháját, se szamarát: semmijét se, ami az övé!«

se te, se fiad, se lányod, se rabszolgád, se rabszolganőd, se marhád, se szamarad, se bármi más állatod, se a jövevény, aki kapuidon belül van, hogy nyugodjék rabszolgád és rabszolganőd, éppen úgy, mint te magad. **15** Emlékezzél meg arról, hogy magad is szolga voltál Egyiptomban, s az Úr, a te Istened hozott ki téged onnan erős kézzel és kinyújtott karral; azért parancsolta neked, hogy tartsd meg a szombat napját.

16 Tiszteld atyádat s anyádat, amint megparancsolta neked az Úr, a te Istened, hogy hosszú ideig élj, s jó dolgot legyen azon a földön, amelyet az Úr, a te Istened ad majd neked.

17 Ne ölj!

18 Ne paráználkodj!

19 Ne lopj!

20 Ne tégy hamis tanúságot felebarátod ellen.

21 Ne kívánd meg felebarátod feleségét, se házáat, se mezejét, se rabszolgáját, se rabszolganőjét, se marháját, se szamarát; semmit se, ami az övé.'

A tízparancsolat a Kiv 20,1-17 és MTörv 5,6-21 egész sorát mutatja a tartalmi és formai különbségeknek, egy tudatosan formált teológusi kéz nyomáról árulkodik mindkét gyűjtemény. Így vált a szombat parancsa a két gyűjteményben különböző megfogalmazásúvá: 1. A szombat a teremtés befejezésének ünnepe. Mivel az első teremtéstörténet (Ter 1,1-2.4) szerint Isten hat nap alatt elvégezte a teremtés művét és a hetedik napon megpihent, az embernek is ilyen ritmusban kell élnie. Aki megtartja a szombatot, Isten nyugalmaiban részesedik (Kiv 20,11).

2. A szombat emlékezés az Egyiptomból való szabadulásra is (MTörv 5,15). Ezt nem emberi erőfeszítés hozta létre, hanem Isten közbejötté valósította meg. Ezzel alapította, szabadította meg Izraelt és örök időkre egybe fogta. A szombatnak kell Isten ezen nagy ajándékát emlékezetben megtartania, megjelenítenie és ünnepelnie. Meg is kell a szombatot tartania mindenkinek: az egész családnak, a szolgálknak, sőt az állatoknak is, hogy a szombati nyugalom által minden teremtmény megérezzen valamit Isten szabadításából.

A tízparancsolat: Isten szava az emberi szóban. Emberi szó, amennyiben a tapasztalat alakította és a későbbiekben leírta, és a Jahvéban való hit formálta; a tízparancsolat nem, mint „szent szöveg” lett megőrizve, hanem újra és újra aktualizálták. De ugyanakkor Isten szava is, mert a Jahvéra való hagyatkozás és a vezetésének megtapasztalása hozta létre.

2.) Gondolatok a szombatról és a szombat szentségéről

a.) A parancs

A szabbat, héber szó, eredetileg „abbahagyni”-t, „elhagyni”-t jelent. Tehát a szombati nap az abbahagyás napja. Ezen a napon az embernek meg kell szakítania a munkát, szabaddá kell válnia a hétköznapi kényszerektől, mindent ott kell hagynia, ami a hétköznapi „mókuskerekében” tartja. A szombati nap szentsége pontosan ezt jelenti. Szent azt jelenti: elkülönített, kiválasztott. A szombati nap kiválasztott idő, kivonni magunkat a megszokott teljesítmény és célorientált tevékenységből, és a megszokásokból, az üdvös megszakítás napja, amely a teljeskörű megszakítással egy teret határol körül Jahvénak.

Különösen fontos a szombat parancsában, hogy nem csak Isten felé tesz jót a megtartásával, hanem jót tesz a szolgálkkal, sőt az állatokkal is. Az egész teremtés részesedik az ünnepből. Úr és szolga egyaránt pihennek ezen a napon. Ezen a napon nem hajtják járomba az állatokat, hogy az ember érdekeit szolgálják. Ez a megszakítás maga után vonta aztán a szombat-év gondolatát is, amikor nem vetik be a szántóföldet. A szombat megszakítja az emberi kapcsolatokban

is az erőszakosságot, teret teremt arra, amit a héber Biblia salomnak nevez. A szombat kóstoló a mennyországból.

b.) A parancs alapítása

A szombat tulajdonképpen jelentése az alapításból következik. És itt a két megfogalmazás nagy különbséget mutat:

A Második Törvénykönyvben a szombat Jahve szabadító tettéből fakadt a kivonuláskor. Mivel az ember rabszolgasága és kizsákmányolása Isten legmélyével ellentétes, kiszabadította népét Egyiptomból; és ezért akar ő ma is minden egyes teremtményt, embert vagy állatot, a hét egy napján szabaddá tenni, amikor nincs elnyomva és szolgaságba kényszerítve, amikor fellélegezhet, egy nap, amelyen Jahve szabadító életakarata teljesen hordozni tudja. A szombat az a nap, amelyen Jahve szabadító akaratára emlékezünk, hogy megszabadultunk a hamis istenektől és a kivonulás szabadsága szabad teret adott. A Második Törvénykönyv a szombattörvény alapításával fel akarja ébreszteni a szociális lelkiismeretet: Hagyjuk magunkat az úrszolgá kapcsolatból kiszakadni?

A Kivonulás könyvében a szombat a teremtés művéből fakad; az ember részesedése Isten nagy szombatjában, amikor a teremtés műve befejeződött. Isten szombatja, amikor távolságot nyer művétől, kifejeződése annak, hogy ez a mű, így ahogy van, nagyon jó. Ha mi tehát szombaton ünneplünk, összhangban vagyunk ezzel a teremtésre mondott jóval. És ez azt jelenti, hogy abba hagyjuk a tetteknek és a terveknek a reménytelen kényszerét, nem nekünk kell megteremtünk a világot, Isten már régen megtette. Megszabadulunk életünk félelmetes aggodalmaitól, amelyben úgy teszünk, mintha minden a mi tetteinktől függne. Belépünk a szombat nyugalmaiba és örömeibe, a lét napjába és nem a birtokláséba és a tettekébe. A teremtéstörténetben Isten megáldja a szombatot és ezzel különösen gyümölcsözővé teszi. A szombat ünneplése különösen gyümölcsözőnek bizonyul életünkben, gyümölcsözőbbnek, mint a saját tetteink.

3.) Szombat Izraelben

Miért teljesen más a zsidók magatartása szombaton, mint nekünk vasárnap? Péntek este egy nagy izraeli szállodában voltunk. A vacsora idejére a hall megtelt ünneplő ruhás zsidó vendégekkel (nagy részt

ugyanolyan turisták voltak, mint mi). Érezhető volt a frissesség, amit magukkal hoztak. Az asztalok fel voltak díszítve gyertyával, minden asztalon volt egy borosüveg, minden csupa várakozás volt. Először elhangzott a szombat köszöntése, aztán egy korty bor, és aztán következett a vacsora, természetesen egész este ünnepi hangulatban. Volt idejük. Senki nem rohant el valami fontosat elintézni. Egy héttel később, szombat este Jeruzsálemben egy nagy keresztyén szállodában voltunk. Itt is összegyűltek a vendégek a vacsorára, de minden olyan megszokott volt: az ételek, a légkör, a hangulat. És noha egy csoport a mise előestéjét ünnepelte, semmi jel nem utalt arra, hogy ez egy különleges nap lenne, vagy várták volna.

Miért kevesebb a mi vasárnapunk, mint a szombat? Miért van a zsidókban, akkor is, ha nem ortodoxok egy más, egy mélyebb kötődésük a szombathoz, mint nekünk a vasárnaphoz?

(Limbeck: Aus Liebe zum Leben 1281)

4.) *Szentírási helyek*

A szombati nyugalomra vonatkozó szentírási helyek: Kiv 20,8; Kiv 31,12; Kiv 35,1; Lev 23,3; MTörv 5,12; Szám 28,9; Iz 58,13; Jer 17,19; 1 Makk 2,32

5.) *Az Ünnep*

Mindennek megvan az órája és minden szándéknak a maga ideje az ég alatt. [...] Ideje a jajgatásnak és ideje a táncnak. Préd 3,14

S táncolt is Dávid - teljes erejéből az Úr előtt, közben egy vászon efód övezte. Így vitte fel Dávid és Izrael háza ujjongás és harsonaszó kíséretében az Úr ládáját. [...] Akkor Dávid égő áldozatot és közösségi áldozatot mutatott be az Úr előtt, s mikor készen lett az égő áldozatnak és a közösségi áldozatnak a bemutatásával, megáldotta a népet az Úr nevében. Aztán az egész népnek, Izrael fiai egész seregének, a férfiaknak éppúgy, mint a nőknek, kiosztott egy-egy kenyeret, egy csomó datolyát és egy-egy mazsolás kalácsot. Ezután az egész nép hazament. 2 Sám 6,14-15.17-18

Mi az ünnep? Valami más. Valami, ami eltér a megszokottól, valami rendkívüli: csoda.

Vannak ünnepek az egyén életében, egy nép, egy ország életében, és vannak vallási ünnepek. Hogy az ünnep valóban ünnep-e, s nem csak hajcihő, nem az dönti el, hogy mekkora tömegeket mozgat meg, hanem hogy mennyire tud kiemelni a köznapi létezésből, milyen mértékben kapcsol össze egy magasabbrendű létezéssel, a természetfelettel. Csakis ez az istenivel való összekapcsolódás teszi az egyébként lehetetlent lehetségessé: arra a szintre emeli fel, ahol minden olyan, „mint az első napon” (vagyis a teremtéskor), sugárzó, új és előszörre és a résztvevő maga is a teremtés részesévé válik.

Tehát az ünnepben mindaddig, míg valódi ünnep, megvan valami a teremtésből.

Az ünnep lényegéhez tartozik a nyugalom (a teremtés hetedik napja). Mihelyt a természet jelei, a hagyomány és a szokás emlékezetbe idézi, az ember mindig újra képessé válik arra, hogy egy nem szokványos lét és teremtés részesévé legyen. Idő és ember ünnepivé válik, **ÉS MEGÚJUL A FÖLD ARCA** Zsolt 104,30.

Ünnepelni annyit jelent, mint ritmikusan visszatérő időközökben nyitott szeművé válni és ebben az állapotban közvetlenül szembetalálkozni azokkal a magasabbrendű valóságokkal, amelyekeken egész létezésünk alapszik. - Ünnepelni annyi, mint visszatérni a bűnbeesés előtti, paradicsomi állapotba, amikor még nem hangzott el: „Arcod verítékével eszed kenyeredet.” (Ter 3,19)

6.) *Ne ölj*

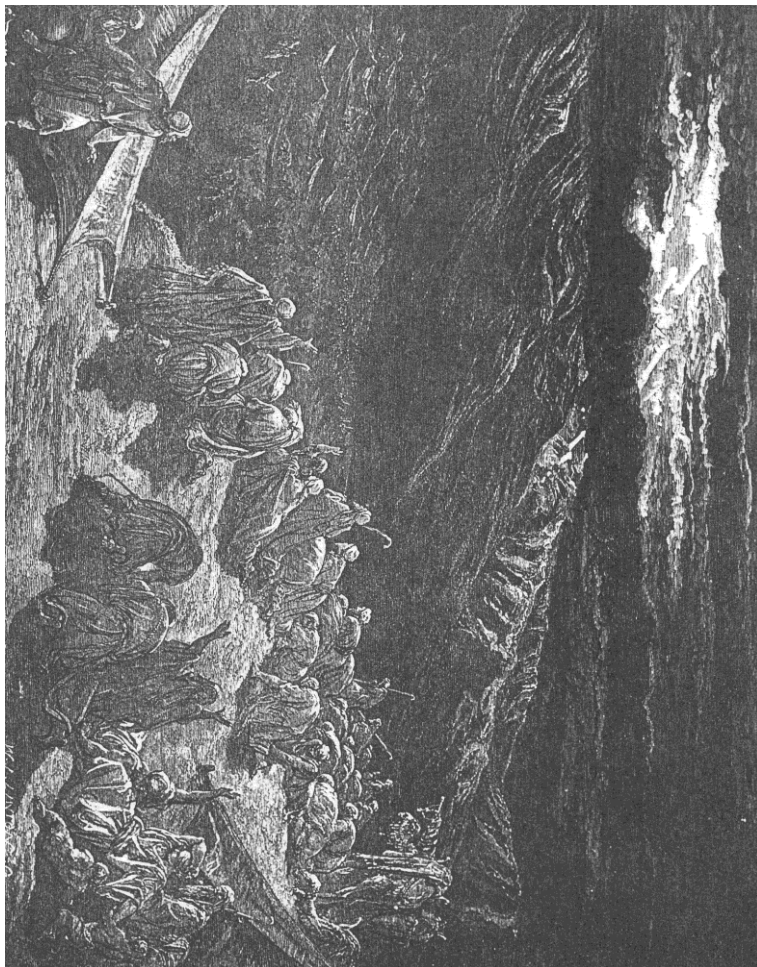
Vegyünk egy példát a „második tábláról” is és dolgozzuk fel azt. A parancs alkalmazási érvényességnek kérdése: A figyelmünket irányítsuk még egyszer az erkölcsi parancsok közötti összefüggésekre egyrészt, másrészt az Isten által lehetővé tett élet megtapasztalására.

Mit tilt a „Ne ölj!” parancs? Mit nem? A tízparancsolat utasítása megválaszolatlanul hagyja ezt a kérdést. Mert aki így kérdez, az az erkölcsi utasítás alkalmazási érvényességét körül akarja határolni, és ezzel nagy részben ki akarja magát vonni az élet iránti felelősség alól, amit a parancs kifejez. A specifikus erkölcsi utasítás pontosan az, hogy a követelésének alkalmazási érvényessége nyitott maradjon, és ezáltal az emberi lelkiismeretre apellál. Egészen más a bünetőjogi rendelkezés. Az nem a lelkiismeretre apellál, hanem kazuisztikusan

megállapítja mi tényállás, milyen feltételek mellett milyen büntetést von maga után. Így leírja például a Szám 35,20-30 egy konkrét agyonütés esetét; kazuisztikusan megállapítja hogyan kezeljék a gyilkosságot és hogy nem. A büntetőjogi rendelkezés ismérvei mások, mint a lelkiismereti „Ne”, hanem kazuisztikus „ha ...akkor”. A „Ne ölj” tiltás felülírja a büntetőjogi megengedést. Amikor bibliai történetben Nábotot „legálisan” meggyilkoltatja Áháb király, felelőségével Jezabellel összejátszva (1 Kir 21) drasztikusan világossá teszi ezt.

Dehát akkor mi az alkalmazási érvényessége ennek a tiltásnak: „Ne ölj”? Meddig terjed a követelés? Ha a tiltás a lelkiismeret tiltakozására apellál, a válasz attól függ, hogy mihez igazítom a lelkiismeretemet. Ezért ne csodálkozzunk azon, hogy a kérdés Izrael története során nagy pályát tett meg és különböző válaszok születtek rá. Nem abszolút érinthetetlen például a Kiv 21,22-ben a születendő élet, a Kiv 21,20-ban a rabszolgák élete, vagy a MTörv 7,1-4-ben az ellenség élete. A bibliában egy fejlődést állapíthatunk meg ebben, a belátás addig megy, hogy már a puszta harag vagy egy ember nevetőségessé tevése annyi, mintha ölné (Mt 5,21). Végezetül a parancsok értelmezése közötti különbség az Isten-képből ered, akihez én a lelkiismeretemet igazítom. Szűken vett értelemben Isten csak az élet Isterne? Tehát akkor például csak az izraeliek életét akarja, az egyiptomiakét nem? Jahvén elgondolkodva, aki Izraelt a rabszolgaságból kiszabadította és utána gondolva a további tapasztalatoknak ezzel az Istennel, Izrael lassan-lassan felfedezi, hogy Isten mindenkinek az életét akarja, a bűnösét is, a rend megszegőjét is. A Jahvéban való hit elvezet annak belátására, hogy tulajdonképpen nincs értéktelen élet.

7.) **1. Kép:** *A törvény kihirdetése a Sínai-hegyen*
(Gustave Doré)

8.) 2. Kép: Mózes bemutatja Isten törvényének két kőtábláját
(Gustave Doré)

9.) Ének:

Zsidó ének: Béke veletek

Sa- lóm, ha- ve- rím, sa- lóm ha- ve- rím

sa- lóm, sa- lóm, le- hit- ra- ót,

le- hit- ra- ót, sa- lóm, sa- lóm!

*Béke [veletek], testvérek, béke, testvérek
Béke, béke, a viszontlátásra!
A viszontlátásra, béke, béke!*

D.) Óravázlat

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, időtartam</i>
1. Ének: Salóm, haverim	ének kottából	Bevezetés 9. 5 perc
2. Bevezető képmeditáció Mózesről a Sínai-hegyen ▶ A törvény kihirdetése a Sínai-hegyen ▶ Mózes bemutatja Isten törvényének két kőtábláját, Lásd Bevezetés 7. 8.	csoportos beszélgetés az óravezető iránításával	15 perc

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
3. A tízparancsolat - Isten szava az emberi szóban	egyéni, írásbeli munka, utána csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	szentírási szöveg tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 20 perc
A tízparancsolat eredetének kérdése: A Kiv 20,1-17 szövegének megfogalmazása visszavezethető-e a Sínai-hegyig? A Kiv 20,1-17 szövegének és a szövegkörnyezetnek vizsgálata egyéni munkával és csoportos megbeszéléssel a következő kérdések alapján:		
▶ Milyen utalások vannak a szövegben a tízparancsolat címzettjeinek élethelyzetére (pusztai félnomádoknak szól)? ▶ Egyöntetű-e a szöveg, vagy egyenetlenségeket mutat, amely egy hosszabb áthagyományozásra utal? ▶ Besorolható-e a tízparancsolat az eredeti Isten-megjelenések sorába? Törés nélküli az átmenet a két szövegfajta között?		
Az óravezető kiegészíti a tízparancsról való hallgatás és a szombat alapításáról szóló gondolatokkal, lásd Alapgondolat.		
4. A tízparancsolat két megfogalmazásának összehasonlítása Kiv 20,1-17, MTörv 5-26	egyéni, írásbeli munka, utána csoportos megbeszélés az óravezető irányításával csoportos beszélgetés	táblázat Bevezetés 1. 20 perc
▶ A két megfogalmazás tartalmi és formai különbségeinek megkeresése Az óravezető kiegészíti a Bevezetés 1. alapján.		
5. Gondolatok a szombatról és a szombat szentségéről		
A zsidó szombat és a keresztény vasárnap összehangolása:		
▶ Impulzus a beszélgetés megindításához: „Szombat Izraelben” lásd Bevezetés 3. ▶ Gondolatcsere a mi vasárnap-problematikánkról		

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, időtartam</i>
Szövegmunka két lépésben: ► A parancs tartalma és célja: Páros és csoportos beszélgetés a következő kérdésekről: Mi következik a Kiv 20,8-10 és a MTörv 5,12-14, a szombat parancsának tartalma után? Kinek van címezve a parancs? Mit kell és mit nem kell tennie? Mi a szombat parancsának sajátos célja? lásd Bevezetés 2/a.	Páros beszélgetés majd csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	szentírási szövegek, jegyzetfüzet, ceruza 10 perc
► A parancs alapítása: Páros és csoportos beszélgetés a következő kérdésekről: Milyen alapítási különbségek vannak a Kiv 20,11 és a MTörv 5,15 a szombat parancsában és mi az egyes alapítások sajátossága? Mit jelentenek az egyes alapítások a szombati parancs egészének megértésében? A szombat parancsának alapítása segít-e bennünket abban, hogy megértsük Jézus szombati tetteit, pl. hogy szombaton embereket szabadított meg a betegségükből, és helyre állította a teremtést? Lásd Bevezetés 2/b	Páros beszélgetés majd csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	táblázat, Bevezetés 3. jegyzetfüzet, ceruza 10 perc
6. Ne ölj Bevezető beszélgetés Mit tilt a „ne ölj” parancs? És mit nem? A parancs hatálya alá tartozik-e a halálbüntetés vagy a katonai szolgálat vagy az abortusz?	csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	Szentírás, tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza, 10 perc 20 perc
Hasonlítsuk össze az erkölcsi utasítást a büntetőjogi rendelkezéssel: ► Olvassuk el a Szám 35,20-30-t ► Miben különbözik a „Ne ölj” tiltás a büntetőjogi rendelkezéstől? ► A különbség konkretizálására a vezető felolvassa Nábot szólójének történetét (1 Kir 21)		

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, időtartam</i>

► A különbség konkretizálására a vezető felolvasa Nábót szólójének történetét (1 Kir 21)

► A kérdés újra elővétele: Meddig terjed az erkölcsi parancs követelése? Mit tilt, és mit nem?

A kritériumok kidolgozása, döntés a parancs követeléséről a különböző bibliai válaszok alapján: Egyfelől a résztvevők elolvassák a Kiv 21,20, a Kiv 21,22-24 és MTörv 7,1-4-t, másfelől a Mt 5,21-t

► Melyek azok az ószövetségi helyek, amelyek szerint a „ne ölj” parancs nem védi abszolút értelemben az élet? Hogyan magyarázza Jézus a parancs kötelezését? Honnan származik az értelmezés különbsége?

► Az utolsó kérésre adott válasz elmélyítése az óravezető által: A parancs követelésének kritériuma az Isten-kép; Jahve életakarása, mint a parancs hatótávolságának mértéke.

Lásd Bevezetés 6.

7.) Befejező elmélkedés

Kérdések az egyéni elmélkedéshez:

► Meg tudom ünnepelni az Úr napját?

► Van rá időm?

► Tulajdonképpen képes vagyok erre a nagy lélegzétvételre?

► Ki tudom-e oltani magamban mindazt, ami hét közben új és kerget, és pillanatról pillanatra elveszi tőlem az élet tejjességének érzését?

► Engedek-e másoknak szabad teret magam körül erre a nagy fellélegzésre?

► Mit teszek azért, hogy a meggyötörteknek is ünnep legyen ez a nap?

► Van számukra időm?

Az óravezető befejező gondolatai,

lásd Bevezetés 5.

6.) Befejező ének: Salom haverim

egyéni
átgondolás,
utána kötetlen
ima: könyörgés,
bűnbánat,
hálaadás,
ahogy adódik

kotta, gertya, gyufa,
jegyzetfüzet, ceruza
10 perc

Székely István

Biblikus folyóiratok szemléje

A *Zeitschrift für die Neutestamentliche Wissenschaft* 2/2007. számában Helmut Löhr azt vizsgálja, miként gondolkodik *Szent Pál a (jótettekre irányuló) akaratról*. Először 1 Kor 4,5 szövegét mutatja be, amely elmélyült antropológiai reflexió. Majd egyrészt Gal 5,13-6,10 alapján felidézi a jótettekre kapott szabadságunkat, másrészt Róm 6,1-8,17 alapján megszabadításunkat a bűn és a halál törvényétől Jézus Krisztus által. Ehhez a végén mégis hozzá kell tennünk, hogy Róm 9,19 (»Ki állhat ellen az ő akarátának?«) és Fil 2,13 (»Isten műveli bennetek az akarást és a véghezvitelt«) nem jelent korlátlan szabadságot. Pál (implicit módon) a relatív akaratszabadság alapján gondolkodik. – Jan Dochhorn többirányú előzetes vizsgálatot végez *Róm 16,20a* megértéséhez. A szokatlan kép eszünkbe juttatja *Ter 3,15-öt*, de az »összetiporja lábatok alatt a sátánt« érthetetlen eltérés. A cikk két targumot is összehasonlít a két szentírási szöveggel; ezekben a kígyó megbüntetése a Tóra megtartásához van kötve, és a büntetés nem a Róm 16,20a szerinti. Aquila bibliafordítása azonban (a Septuagintától eltérően!) olyan héber szöveget használ, amely pontosan ugyanazt jelenti, mint a Róm levél eltaposó büntetése (»összezúzza«). Pál tehát a levele végére *hatásos zárómondatként* *Ter 3,15* (általa így ismert) görög szövegét írta! ő és levelének olvasói (miként a korai júdaisták és a keresztények) *polyglott nyelvi műveltséggel* rendelkeztek. Az apostol magát zsidónak (Fil 3,5) és írástudónak (Gal 1,14) mondja; joggal vár ugyanilyen műveltséget olvasóitól is. Bizonyára mind ilyenek a Róm 16,3-16-ban névszerint felsoroltak, akik már nála korábban lettek keresztények. A többnyelvűséggel járt, hogy a szentírásfordítások érdekében az egyik nyelv szemantikáját a másikba is át kellett vinni; ugyanezért a »Mózes apokalipszise« megírásában bizonyos helyeken a korabali keresztények is résztvettek. – Peter Nagel a *Júdás evangéliuma* apokrif iratról megállapítja, hogy annak létezéséről már az 1. század óta tudtak, de szövegéből még részletek sem voltak ismeretesek. 2004 júliusában egy kopt szövegekkel foglalkozó nemzetközi kongresszuson

Rodolphe Kaiser bemutatott egy 4. századból való papírusz-kódexet, amelynek egyik szövege az említett (görögből kopt nyelvre fordított) apokrif. Azóta már engedélyezték a közzétételt, és mód volt a nehezen érthető szöveg angol-, majd németnyelvű kiadására is. Felirata szerint »Titkos beszéd«, amelyet 8 napon át folytattak a Jézus elfogatása előtti időben. [Tartalmát itt nem részletezzük, mert annak lényegét a Jeromos füzetek 68. számában Rózsa Huba professzor ismertette.] Alapvetően távol áll a kereszténységtől. Gnosztikus írás, több egymással szemben álló istenről beszél. Szerepel a világmindenség és az ember teremtése, a mostani és a »szent nemzetség«, a kiegészített, Júdás nélkül is teljes »tizenkettő«. A cikk arra is kitér, hogy vannak egyes részletek, amelyekhez hasonlókat ismert (180 körül) Iréneusz is. – Michael Lattke összefoglalást ad *Salamon Ódái* immár 200 év óta ismert szövegeinek irodalmáról és a teljes műhöz (pl. annak létrejöttéről) írt »bevezető« írásokról. Felsorolja a mű 1799 óta kiadott eredeti szövegeit és fordításait időrendben, valamint a »bevezetőket« a könnyű áttekinthetőség érdekében csoportosítva (pl. a keletkezés időpontjára, az eredeti nyelvre stb. vonatkozó álláspontjaik szerint).

A folyóirat 2008. évi 1. számában Stefan Krauter azt vizsgálja, hogy kit tekint Szent Pál (pl. 2 Kor 11-ben, vagy Róm 5-ben és 7-ben) az *első bűnösnek*. Nem ért egyet A. Buschnak avval a véleményével, hogy bár Róm 5,12-21-ben Pál Ádámot nevezi meg első bűnösnek, a vétkezés »mintájának« inkább Évát tekinti. A cikk szerzője végigvizsgálja Ter 3, valamint az említett 2 Kor és Róm szövegeket; felhívja a figyelmet a kígyó megtévesztő csalására és kezdeményezésére (ld. 2 Kor 11,14-15). Végül következtetése, hogy Róm 7,7-13 és még inkább 7,14-25 végeredményben *a bűnös ember apológiája*, mégpedig nem csak a bűnöket felsoroló törvény, hanem általában minden külső hatás befolyása miatt. – Eduard Lohse azt kutatja, mi képezi az alapját, középpontját a Szent Pál leveleiben hirdetett teológiának. Kétségtelenül fontos az aggodása és fájdalommal testszerinti rokonaiért, a választott népért, akik nem ismerték fel az Istentől való megigazulást (hogy Krisztus a törvény célja), hanem a magukét igyekeztek a helyébe állítani. A cikk idézi Melanchtont (1532-ben: Qui credit Christo, est iustus), majd Kálvint és Luthert (itt már a

»sola fide« is megjelenik). Pálnak egyik fontos hittétele a *hitből való megigazulás Jézus Krisztus által* (Róm 5,1). Egyik alapvető célja volt, hogy a keresztény közösségekbe befogadják a zsidókon kívül a hit által megigazult pogányokat is. A megigazulásról beszél a Fil és a Gal, de legtöbbit a Róm levél. Ennek igazságát Pál is hitterjesztő munkája során, fokozatosan ismerte fel: Fil 3,7-9! (v.ö. Gal 2,11-16!). Ugyanakkor leveleiben rendszerint a közösségek kérdései, vagy a róluk kapott hírek alapján tanít és buzdít. A Róm levél tartalmazza teológiájának összefoglalását. Eszerint Krisztussal vége a törvény betűjének teljesítésében és a testben bizakodó öngazolásnak. Isten törvényei azonban továbbra is érvényesek: szentek, helyesek és jók (Róm 7,7.12). – V.Henry T.Nguyen felteszi a kérdést, hogy (1 Kor 4,9 szerint) miért állítja Isten az apostolokat mint halálra szántakat az utolsó helyre a világ látványossága elé (az arénába). Válaszának alapja: Krisztus keresztje új értékrendet, más világszemléletet ad az emberi társadalomnak. 1 Kor első 4 fejezete korrigálja »bölcseességünket«: szociális reformot hoz az Egyházba; új módon határozza meg a korintusiak kilétét (identitását); bemutatja Isten »oktalan-ságát«. A »keresztfa igéjével« (teológiájával) Pál megvilágítja az új helyzetet, az apostolok arénába küldését, sőt sajátmaga követésére hívja őket (1 Kor 4,16; 11,1). Az 1 Kor 4,8-13 szakasznak kiemelkedő csúcspontja a 9. vers. – David M.Moffitt igen sokoldalúan vizsgálja, hogyan ír Szent Pál *1 Kor 15,1-9-ben* Krisztusnak feltámadása utáni megjelenéseiről. Más véleményekkel szemben megállapítja, hogy a 15,3b-7. szakasz teljes egészében egyszerre megírt, Pál által változatlanul átvett szöveg. Észre kell vennünk: Pál egész érvelésének alapja, hogy amit hirdetett és a korintusiak elfogadtak, az hiábavalóság lenne, ha Krisztus nem támadt fel. (Ekkor hiábavaló volna az evangélium hirdetése is.) 15,1-2 után 15,12-19 szerint lényeges *mindenki* feltámadása, és erre épülnek Pálnak a 20-28., majd a 29-34., végül a 35-38. versbeli következtetései. Természetes, hogy ő az apostolok sorában megemlíti a feltámadt Jézussal való saját sorsfordító találkozását is, de semmiképpen nem ez az egész szakasz célja. – Gregory E. Sterling azt vizsgálja, *hogy milyennek mutatja be Szent Pált az első század végén* – amikor a »nemzetek apostola« már az »egyház apostola« lett – egyrészt az *Efezusi levél* (amelyet a

cikk szerzője pseudo-pálinak tekint), másrészt kb. ugyanakkor az *Apostolok cselekedetei*. Ef a valóban Pál által írt levelek magyarázata, mintegy összefoglalója teológiájának, és kulcsa a Krisztus titkáról kapott kinyilatkoztatás (Id.Ef 3), amely segíti az Egyházat múltjának és jelenének megértésében. Ez szellemi műve Pál egész életének, amely *vita contemplativa*. Miként Ef, úgy Csel szerzője (Lukács) is felismerte, hogy Isten Pálra bízta a »nemzetek« szolgálatát, amelyért egész életét kívánta áldozni. Ef szerzője biztosan ismerte Pálnak több levelét és néhány közösségét, Lukács azonban talán egyetlen levelet sem olvasott; ő Pált inkább legyőzhetetlen hősként, mint tudós teológusként mutatja be: élete *vita activa*. Az első század végére már túljutottak a zsidók és pogányok ellentétein, Pál és néhány tanítványa pedig az **egy** Egyház életének buzgó segítője. A két írás, Csel és Ef meglepő páros: egyik a megtett utat, másik a gondolkodást méltatja. – Peter Nagel a *Nag Hammadi kódex II* egyik írásának címlapján szereplő »*Evangelium Fülöp szerint*« megnevezést bírálja, mivel a címet követő szöveg műfaja a szentségekre és etikára vonatkozó ismertetések. Az írásmód és a betűk aprólékos vizsgálata és több változat átgondolása után arra következtet, hogy a szövegmásoló írnok saját hibája után csak az »evangelium« szóval tudta megmenteni a kódexoldalt. Ettől függetlenül ismert tény, hogy létezett egy evangélium-műfajú Fülöp-evangélium, amelynek egyik rövid szövegrészét szalamiszi Epiphanius idézi (375 körül). – A rövid hozzászólások közül csak kettőt említünk röviden. Reinhart Ceulemans (figyelembevéve egyes kumráni iratokat is) a *Ján 5,2-ben* szereplő fürdő nevének *Betzata* olvasatát tartja »a legkevésbé helytelennek«. Luise Abramowski a *Ján 13,16-ban* a szokásos »küldött« helyett az *apostol* fordítást javasolja.

A **Biblica** 2/2008. számában Marc Rastoin Lukács evangéliuma tükrében azt gondolja át, hogy milyen alapon dönthetett Jézus, amikor *Lk 22,31-32* szerint minden gyengesége és botlása ellenére Péterre bízta övéi között az elsőséget. – Hanna Stettler cikke R.Bultmannnak azt az állítását vizsgálja igen alapos részletességgel, hogy *Mt 11,2-6*-tal ellentétben Jézus nem üzenhette azt önmagáról Keresztelő Jánosnak, hogy Ő nemcsak az »országot« hirdető próféta, hanem beteljesítője Isten végidőre vonatkozó ígéreteinek. Bultmann szerint

ezzel az üzenettel az Egyház akarta volna Keresztelő Jánost saját tanújává tenni. Bultmann egyes követői szerint a Mt 11,2-3 (és Lk 7,17)-beli kérdés nem is merülhetett fel, mert nincs ellentétben a zsidósággal és a korai kereszténységgel. Ellenkezőleg! Mind a zsidó kapcsolat, mind a keresztény kapcsolat szükségszerűen létezik, és a kérdést eltérő formában más, történetileg hiteles evangéliumi helyek is megválaszolják (pl. Lk 10,23-24; Mk 2,1-12). Egyébként a Mt 11-beli szöveg hitelessége mellett szól az is, hogy Keresztelő János a végítéleti szórólapát és tűz megjelenését várta, Jézus pedig lényegében igenlő válaszában János elképzeléseit korrigálva kiegészíti. Mt 11,6 egyenértékű az Ő messiási tudatával. A cikk hivatkozik Jézust királyként és Izrael pásztoraként bemutató irodalomra. Jézus csodái az Atya által hitelesített jelek (Ján 5,36-39). Keresztelő Jánosnak adott válasza szerint nem csak hirdeti, hanem létrehozta Isten országát azokkal a tettekkel, amelyeket (ószövetségi ígéretként) az üdvösség idejében Istentől vártak. Jézus ezt tekintette hivatásának. Ehhez kapcsolódik Fiúként az Atyától való küldetése, amelyet feltámadása után pl. Szt.János és Szt.Pál hirdetett. – Wolfgang Oswald *Izajás könyve 7. fejezetének* más prófétai szövegekkel és Izrael történelmével való kapcsolatával foglalkozik. Alap az Ácház király korában, az ún. szír-efraimi háború előtt írt 7,1-17 szövegrész. Az említett háborúra csak a 7,1 vonatkozik. A további szöveg egyes részletei emlékeztetnek sok más, későbbi prófétai szövegre (ilyen többek között Iz 36-37, amelynek része az előbbi irányzattal szembe forduló Hiszkija-kor próféciája is), sőt a kapcsolat a még későbbi, Ezdrás- és Nehemiás-könyvre, összesen tehát mintegy 3 nehéz évszázad futólagos átgondolására vezet. Iz 7 megfélemlített jeruzsálemieknek a száműzetést követő felépülés korában azt üzeni, hogy szomszédaik a várost nem fogják elfoglalni, és vegyék komolyan a remény jeleit. – Carsten Ziegert azt a módszert magyarázza és értékeli, *ahogyan a Septuaginta Rút könyvét fordítja*. Egyszerű alapként szerepel a héber szöveg szó szerinti fordítása, de néhol a helyes megértés magyarázattal felérő módosítást kíván, és sok helyen tanácsos követni a héber gondolkodást, érzékeltetve a kort és kultúrkört. A cikk bemutatja és magyarázza egymás mellett a könyv számos helyének héber és görög szövegrészeit, köztük még azt is, ahol (a 2. fejezetben) a fordítás

Boóz viselkedésében érzékelteti a kétértelműséget. Az irodalmi stílus finomságainak sokféle elnevezése helyett itt a fordítás használatának az olvasók számára való célszerűségét emeljük ki: olyan görögül értő zsidók részére készült, akik valamennyire ismerték a héber nyelvet, de az ószövetségi zsidó kultúrától már eltávolodtak. A mai nyelvekre való fordításkor hasonló módszert lehet követni. – Egy hozzászólásban James Swetnam magyarázza, mit jelent Zsid 3,1-2-ben az apostol, a főpap, a hűség, majd párhuzamot von Jézus és Mózes között, végül pedig tömör utalásokkal rámutat arra, hogy Krisztus Fiú-sága számunkra az Atyáról ad kinyilatkoztatást, s ez a »keresztény« mivoltot is meghatározza. – John L. Kilgallen megállapítja, hogy a Lk 20,13-ban többnyire »talán«-ként fordított görög szót más előfordulások alapján jogosan, a szőlőtulajdonos atyai gondolkodása alapján pedig feltétlenül »bizonyosan«-ként kell fordítani. – Rupert Allen hozzászólása sok régi írást sorol fel a 13-19. századból, amelyek véleményt közölnek a Mk 14,51-ben szereplő ifjú kilétéről. Nemrég kb. 1208-ból való egyiptomi kopt kéziratból kiderült, hogy a Márk-evangélistával való azonosítás már akkor is korábról ismert volt.

A folyóirat 3/2008. számában Jeremy M. Hutton azt a helyet keresi, ahol *Ker.Szent János keresztelt* a Jordánban, amelyet Origenész *Jn 1,28* magyarázatában Betabarának nevez. A leghitelesebb szövegek Betániát írnak, és végül a cikk szerzője is elveti azokat az elképzelt változatokat, amelyek szerint ez a név Origenész koráig (kb. 200 év alatt) változhatott, vagy emléke torzulhatott. Nem nyújtanak segítséget a Szentírás egyes kapcsolatbáhozható szövegei, vagy ókeresztény szerzők írásai, és egy keresztény zarándok útleírása sem (a 14. századból). Meglepő megoldást kínál a 19. század végén felfedezett *Madaba-mozaik*: Bet ha-Araba [»előkészítés háza«] a Jordán egyik gázlójánál, Jerikó közelében van, de a nyugati oldalon, nem »a Jordánon túl« (*Jn 1,28*). Fel kell ismernünk, hogy a gázló keleti partjának területe is az említett községhez tartozott (legalábbis elnevezés tekintetében). Az eredménnyel összhangban van több szentírási szöveg is (pl. *Józs 15,6.61, 18,22; Bír 7,24; LXX Kiv 35,24*; és több közvetett utalás, pl. *Mal 3,1*: hogy előkészítse az utat). – Ulrich Schmidt sokoldalúan vizsgálja és állítja elénk *az élet elvesztésének*

és megtalálásának paradoxonját, amely az evangéliumokban 6 helyen szerepel (Mt 10,39; 16,25; Mk 8,35; Lk 9,24; 17,33; Jn 12,25). Ez biztosan jézusi mondás. (Alapjelentését nem érintik az »énértem« ill. »az evangéliumért« kiegészítő meghatározások.) A mondást sokszor a vértanúsággal és a halállal hozzák kapcsolatba, holott jelentése sokkal tágabb: az életről, Jézus életszemléletének és Isten országáról hirdetett tanításának alapelvéről szól. Kapcsolódik sok mondásához, példázatahoz. Ebben a tekintetben a cikk részletes magyarázattal is bemutat példákat; a halál utáni jutalom vagy bűnhődés csak következmény. Az új teremtés mindenkire vonatkozik, nem csak a Jézust közvetlenül követőkre, hanem a későbbiekre és bármilyen életsorsúakra is. – John Granger Cook megállapítja, hogy *1 Kor 9,5* felhívja figyelmünket az asszonyoknak a keresztyén misszióban való segítő részvételére. Néhány dolgot pontosan tudunk [pl. Péter házasság volt, felesége vele volt útjain; Pál említ több missziós házaspárt; testvérének nevezi a misszióban segítő asszonyt], sok más pedig valószínűsíthetünk egyrészt rövid utalásokból, másrészt a kor görög és római asszonyainak társadalmi szerepe, szokásai alapján. Vannak tisztázatlan (de nem is lényeges) kérdések [pl. voltak-e gyermekei Péternek; pontosan mit fejeznek ki a missziókat segítő asszonyok megnevezései a különböző szövegtípusokban], de biztosan lényeges a missziókban az asszonyok fizikai, háztartási munkája, és számottevő a misszionálásban segítő – arra kiképzett – asszonyok szerepe is. A cikk záró összefoglalása felveti, hogy jó volna a szövegekben szereplő egyes megnevezések jelentésének egyetértéssel való megállapítása. – A rövid észrevételek sorában Tova Ganzel bemutatja, hogy Ezekiel – látomása alapján – az elpusztított templom beszennyezését a papi források testi tisztátalanságra, valamint bálványimádásra vonatkozó meghatározásai szerint, de a szentségtelenítést idegen nemzetek által alkalmazott módszerek alapján írja le. – Paul A. Kruger azt mutatja be számos példával, hogy a *Jer 31,22b*-hez hasonló, *férfi és nő közti szerepcsere* miként jelenik meg más ókori közel-keleti kultúrák vallásában, irodalmában, társadalmában és politikai eseményeiben. – Daniel C. Timmer bemutatja, hogy a kumráni szekta szabályzata hogyan használja a papi áldás *Szám 6,24-26*-beli szövegét. A szekta élesen elhatárolódik, a távoli múltra vonat-

koztatja saját bűnösségét, az áldást kiegészíti a kívülmaradottak megátkozásával. – Ka Leung Wong *Szám 20,11* olyan értelmezését javasolja, hogy Mózes kezének felemelése Isten elleni lázadását jelzi (a szikla megszólítása helyett ráút a sziklára). – David Allan szembeállítja *Zsid 13* szemléletét a levél előbbi 12 fejezetével (amelyek a múltból a jövőbe, az Ószövetség után Krisztusra tekintenek). A 13. fejezet erkölcsi buzdító jellegével összefér annak bemutatása, hogy az Ószövetség önmagában is nyújt követendő tanulságokat.

A **The Catholic Biblical Quarterly** 3/2008. számában Stanley D. Walters a 2 *Sám 21* egy maszóréta kéziratának lapszéli hivatkozásából indul ki, amely szöveghibát próbál javítani; ez a javítás azonban egy másik (héber) szövegrész téves olvasatát is feltételezi. A cikk azt kívánja szemléltetni, hogy egyes utalások, ritka kifejezések, azonos szövegrészek, eltérő műfajok tartalmi többletei igen nagy értékűek lehetnek. [Néhány példa: Izrael közsiklája (a későbbi Iz 51,1-52,12); Reszfa háromszor teríti a szőrzsákot a sziklára; a látszólag Isten által jóváhagyott – gibeonitákat sújtó – kegyetlenség relatívizálódik; erős asszonyok; a szövetség népének szenvedése, penitenciája; a kor erkölceit is súlyosan sértő tettek, amelyek »magyarázata« csak az egyszerű leírásuk.] Mindezek igazolják a *Szentírás nagy tiszteletét*, és mutatják a szövegek *folyamatos használatát*, azok egymásra emlékeztető kapcsolatának ismeretét. – J. Gerald Janzen a *Prédikátor könyvében* feltűnően sokszor szereplő »a nap alatt« meghatározást értelmezi. Ez a meghatározás általában az ember életét jelenti – jellegzetesen a munkában kifáradó (a nap hevét viselő) emberét, aki 6 napi kemény munka után 1 napig pihenhét. Így lesz ez a világmindenség végéig (és nem a fáraók birodalmában). A 19-20. század gondolkodói és írói hozzáteszik, hogy az ember ugyanakkor az örökkévaló és transzcendens *Isten előtt* éli az életét. A cikk szerzőjének általános megállapítása, hogy a könyvben Isten cselekvése közvetlenül ritkán látható, az szinte csak a természet és az emberi társadalom rendjében és erőiben nyilvánul meg (vö. Iz 42,3). – Michael H. Floyd a *Sion leánya* (vagy hölgye) névről kijelenti, hogy az soha nem egy Sion nevű anya leányát jelenti [ilyen hiedelem sem létezett], hanem Sion város női lakóját, főként valamilyen közösségi öröm vagy gyász (pl. örömnép, siratás) alkalmában. Így pl. Sion

leányának kiűzéséről nem lehet szó. – Michael W.Martin a Biblia »eljegyzési úti« történeteit mutatja be, részben a műfajra jellemző, részben az időtől függő és más egyedi jellegzetességeikkel. A részletesen bemutatott történetek fő szereplői: Izsák(Ter 24-ben), Jákob(Ter 29-ben), Mózes(Kiv 2,15b-21), Rút, Saul(1 Sám 9,11-12-ben), Dávid(1 Sám 19,22), Tóbiás, Jézus(Ján 4). – Kenneth Schenck részletesen átgondolja 2 Kor 4,10-13 szövegét, amelyben Szent Pál azonosul Jézussal, ahogyan Ő szenvedése után hitt a saját feltámadásában. A szokásos magyarázatoktól eltérően azt tartja valószínűnek, hogy Pál a LXX-beli 114. és 115. Zsoltárt értelmezve 115,1-et Jézus (önmaga feltámadását bejelentő) prófétai szavaként olvassa. Ennek tükrében kell olvasni Gal 2,16 (és a párh. Gal, Fil, Róm) szövegét is. – Bernard.O.Ukwuegbu hivatkozásokkal szemlélteti, hogy a biblia-magyarázat Gal 5,13-6,10-et az erkölcsstanítás műfajába sorolja. A cikk szerzője először versről-versre bemutatja, hogy a szövegrészek kapcsolatban vannak a levél címzettjeinek társadalmi identitásával. A *Krisztusban hívők* a keresztség révén lelkületben *azonosultak a Megfeszítettel* (Gal 3,28; 6,15); ez szabja meg magatartásukat, és Isten előtti felelősségüket. [Ehhez képest csak többlet az, amikor Pál megmagyarázza, hogy a keresztény erkölcsi magatartás teljesíti az ószövetségi törvény szeretet-parancsát; gondolt a galáciai közösségeknek mind zsidó, mind pogány eredetű tagjaira.] A levélben vázolt teológia minden emberhez szól (ld. Gal 3,28; 6,15).

Vasárnapi evangélium az ECHO TV-ben – Az ECHO TV "Isten Isten"

c. műsora nem csak az Echo televízió új vallási műsora, hanem a magyar médiakinálatnak is egyedülálló stílusú és műfajú kezdeményezése. Stúdióbeszélgetés, melyben az élet különböző területeiről meghívott vendégeink a vasárnapi evangéliumot értelmezik hétköznapi életükön keresztül. Ehhez ad mankót a minden alkalomra elkészített videóbejátszás arról, hogy mit is gondol minderről az utca embere, legyen az hívő vagy hitetlen. Felelős szerkesztő: *Kovács Lajos jezsuita szerzetes* pap. Műsorvezető: *Aczél Petra*. **ECHO Televízió, szombat 14.30. A korábbi adások elérhetők Társulatunk honlapján keresztül:** www.biblia-tarsulat.hu > ECHO TV.

TÁRSULATUNK ÉLETÉBŐL

A **Katolikus Bibliaszövetség Közép-Európai Régiójához** (korábban: Közép-Európai Bibliatársulatok Munkacsoportja, AMB) tartozó bibliatársulatok igazgatói ebben az évben hazánkban, Budapesten tartották szokásos évi értekezletüket. Ez alkalommal a Társulatunk szervezte a találkozót, a helyszín a budapesti Központi Szeminárium volt, szeptember 6-9-ig. A konferencián a horvát, az erdélyi, a magyar, a svájci, a cseh, a szlovén, a német és az osztrák bibliatársulat igazgatója (ill. igazgatónője) vett részt, valamint a bibliatársulatok világszervezetének, a Katolikus Bibliaszövetségnek a főtitkára.

Az igazgatói értekezleten a résztvevők ez alkalommal is – miként 1972 óta minden évben – beszámoltak éves tevékenységükről, különös tekintettel azokra a kezdeményezésekre, amelyeket a többi ország bibliatársulatai is átvehetnek és eredményesen alkalmazhatnak. A találkozó résztvevői egy bugaci kirándulással és a Bugaci Csárdában elfogyasztott ünnepi ebéddel zárták a barátságos együttlétet.

Sárpentelén táboroztunk!

Augusztus 10-13-ig a Ceferino Alapítvány szervezésében, valamint a Magyar Katolikus Egyház, Székely János püspök úr és az Érsekvadkertű Cigány Kisebbségi Önkormányzat támogatásával tizenegy hátrányos helyzetű érsekvadkertű cigány kisdíák táborozhattak Sárpentelén a székesfehérvári Cserkészszövetség táborában.

Olyan gyerekek szünidejét szerettük volna élményekben gazdag tartalommal bővíteni, akiknek más módon nem lett volna lehetőségük a nyaralásra. A táborozás alkalmával, a gyerekek új ismeretekre tehettek szert a múzeumok, várak, történelmi helyszínek látogatásával, valamint a cigányság

történetéről is hallgathatták János atyát. A közösségi élmények mellett feleleveníthették ismereteiket a Szentírásról. A közös vacsorákat követő beszélgetések és éneklések bensőséges hangulatát a helyi kistemplomban történő imádkozás koronázta meg, tette ünnepivé. Három résztvevő a gyerekek közül így emlékszik ezekre a csodálatos napokra:

– Alig vártam ezt a napot, augusztus 10-ét. A tanár úr elvitt minket egy cserkész táborba. Rajtam kívül még tízennégyen voltunk.

Eljött a nap. Megállt Rudi a házunk előtt. Izgatott voltam, hogy hova is megyünk, és hogy milyen lesz. Hosszú volt az út: Budapesten keresztül mentünk. Nagyon tetszett a város. A tanár úr megmutatta a Gellért-hegyet, átmentünk több híd alatt is.

Sárpentelére értünk, a tábor egyszerű, de ugyanakkor nagyon barátságos volt. János atya már ott várt minket. Beérkezésünkkor süteménnyel kínált. Egy nagyon kedves és jószívű embernek ismertem meg.

Elhelyezkedtünk, megvacsoráztunk, aztán elvitt minket a templomba.

A következő nap elmentünk több helyre is. Megnéztük Székesfehérvár nevezetességeit. Aztán visszaértünk a táborba, és elmentünk a templomba, ahol az atya misét tartott. Elmesélte, hogy élt Spanyolországban egy cigány ember, akit tettei miatt boldoggá avattak. Örömmel hallgattam ennek az embernek az életét.

Este lefekvés előtt táborüzet gyűjtöttünk, énekeltünk, beszélgettünk a Bibliáról, János atya gitározott.

A következő nap az atya már nem volt velünk, sajnáltuk is, hogy el kellett mennie. Elmentünk az állatkerbe, láttunk sok érdekes állatot.

Jól éreztem magam a kirándulás során, jó volt a társaság, sokat nevetünk és beszélgettünk. *Lakatos Vanessza.*

– Nagyon szép élményben volt részem. Rudi tanár úrral, Szabolcs bácsival és János atyával kirándultunk Sárpentelén.

János atya nagyon szép helyekre vitt el minket. Székesfehérvárra, a Bory-várhoz, a királyok síremlékeihez. Több templomban is jártunk, ahol imádkoztuk, énekeltünk. Az atya elmesélte a templomok történeteit, az egyik legrégebbi volt a városban a Szent Anna templom.

A Bory-vár is egy nagyon szép hely, sok volt a látnivaló, a szobrok, régi képek. Miután visszaértünk a táborba, elmentünk a tábor mellett lévő templomba imádkozni. Ezután a tábor udvarán tüzet raktunk, körülültük, János atya gitározott, énekeltünk, beszélgettünk a Bibliáról, nagyon jól éreztem magam.

Másnap Rudi tanár úr elvitt minket az állatkerbe, ahol sok vicces állatot láttunk, utolsó nap voltunk a strandon, jókat nevtünk.

Szeretnék máskor is kirándulni menni, nagyon jól éreztem magam.

Lakatos Dóri.

– A táborunk Sárpentelén, Székesfehérvártól két kilométerre volt. Ott várt minket János atya, berendezkedtünk, este tájt pedig mentünk a tábor melletti kis templomba imádkozni.

A következő nap bementünk a városba, voltunk a székesegyházban, a múzeumban, megnéztük a királyok síremlékeit. Láttuk a Bory-várat is. Számomra érdekes volt, hogy a tulaj saját kezűleg építette fel.

A nap végén János atya misét tartott, imádkoztunk, közösen énekeltünk, néhányan gyóntak is. A mise után a táborban beszélgettünk az atyával. Elmesélte, hogy honnan származnak a cigányok, hány csoport él Magyarországon. Elmondta, hogy Spanyolországban volt egy cigány, akit boldoggá avattak. Ismét énekeltünk, és a vacsoránál közösen elmondtuk az esti imádságot.

A következő nap elmentünk a veszprémi állatkerbe. Jól éreztük magunkat, csak János atyát hiányoltuk, hogy nem volt velünk. Utolsó nap

hazafelé menet megálltunk a Velencei-tónál, fürödtünk és vizibicikliztünk.

Számomra nagyon szép élmény volt, az Isten mindvégig ott volt velünk és vigyázott ránk. Örülnénk, ha jövőre is lenne kirándulás, elmennénk szívesen. *Vidák Pisti.*

A három gyerek rövid fogalmazásában nagyon jól érzékelhető, hogy milyen sokat jelentett számukra az a néhány nap. Fontos volt vallásuk gyakorlása, és fontos volt Székely Atya, aki Jézus szeretetét közvetítette feléjük, hiszen ez biztonságot és méltóságot adott a gyerekeknek. A gyerekek nyitottsága és megismerési vágya

kiapadhatatlan a pozitív változások befogadásával együtt, mely a jobb életút reményét vetítheti előre. A gyerekek felé kinyújtott kéz elfogadásra talál. Ezért jövőre még több gyermek felé kívánjuk kinyújtani a kezünket, és újra szervezünk a cigány és hátrányos helyzetű gyerekek számára „Tábort”!

Pintér Szabolcs / Új Ember, 2009. szept. 13. (Fotók: Virág Rudolf)

Tagságunk egy kis csoportja minden második héten pénteken du. 5-6-ig a Bibliaközpontban **imaórát** tart, hogy Isten áldását kiesdje munkánkhoz, és imába foglalja minden egyes társulati Tagunk, Jótévőnk és Olvasónk személyes problémáit, gondjait. Kérjük, a távolból is kapcsolódjanak be ebbe a közös imába.

Az imaórák időpontja és az elmélkedések témája a pap-ság évében: szept. 25.: Mt 5,13-16; okt. 9.: Gal 6,1-5; okt. 30.: Ef 4,11-16; nov. 13.: 1 Tim 4,6-11; nov. 27.: 1 Tim 2,5-7; dec. 11.: 1 Pét 1,22-25; dec. 18.: 1 Ján 4,10-14; 2009. jan. 8.: 1 Ján 5,2-5; jan. 23.: 1 Kor 4,1-5.

Szeretettel hívunk a közös imára (a helyszínen vagy a távolból bekapcsolódva) minden kedves társulati tagot és érdeklődőt!

Kiadványainkból

1. A kövek üzenete – Szent Pál-DVD (Kránitz Mihály: Páli emlékek Kis-Ázsiában (vetített képek); Tarjányi Béla: Pál, a nemzetek Apostola (előadás, kísérő képek: Pilis hegység); Sillye Jenő és társai: A damaszkuszi úton (dalok, kísérő képek: Biblia éve). Számítógépen és DVD-lejátszón egyaránt megtekinthető. Ára: 800,- Ft.

2. Vágvölgyi Éva: Bibliaórák (58 bibliaóra anyaga és vázlata (2008, 396 o.). Ára: 1980,- Ft.

3. Öregbetűs Újszövetség: az Újszövetségi Szentírás nagyobb betűs, jól olvasható formában. Ára: 1960,- Ft.

4. Aranybiblia (nagy méretű, díszes, aranyozott verettel, templomi kihelyezésre). Ára: 24.000 Ft.

5. Családi Biblia (nagy méretű, díszes, aranynyomással, családok számára). Ára: 12.000 Ft.

6. Bibliaolvasó-Kalauz (a teljes Szentírás szövegének beosztása két éven át minden napra, készítette: Gyürki László). Ára: 60,- Ft.

7. Vallomás a Szentírásról DVD I. (Bíró László püspök, Nemeshegyi Péter S.J., Kerekes Károly O.Cist., Vértesaljai László S.J., Tomka Ferenc, Mihályi Angyalka katekéta, Varga Béláné Irénke személyes vallomása. Ára: 800,- Ft

8. Vallomás a Szentírásról DVD II. (Erdő Péter bíboros, Márfi Gyula érsek, Zseldin Gellért püspök, Gyürki László, Takács Gyula, Gelley Anna, Riskó Mariann vallomása, Székely János püspök három előadása. Ára: 800,- Ft

9. A Szentföldön Jézus lába nyomán DVD (A Fokoláre-atyák szentföldi felvételeiből összeállította Tomka Ferenc. A főbb szentföldi helyek bemutatása és ismertetése.) Ára füzettel: 1600,- Ft.

10. Magyarságunk és a Biblia CD (Nemeskürty István, Vörös Győző és Tarjányi Béla előadása a bibliikusok továbbképző konferenciáján). Ára: 600,- Ft.

Isten Szava

*Egy példány ára 250 Ft,
az évi négy szám 1000 Ft (+ postaköltség)*

BIBLIÁNK

„A világ legszebb folklórgyűjteménye”

Így méltatta egy éles elme.

„Csodálatos könyv! Úgy pirkad fénye,
mint hogyha hajnal kélné benne.”

Valóban így van. Azaz, mégis másképp.

Az emberszem csak ennyit láthat,
s már így is páratlan. De ez csak árnyék.

A szép emberszó – torz utáncat.

A valóság: az Isten szent Igéje!

Igéző Hang, a sebre gyógyír,
bánatra balszam, bűnre bő bocsánat,
halálra élet, – égi jóhír:

Az Isten földre szállt, mert szeret minket,

Krisztusban teste már a testünk,
hogy felismerhessük testvéreinket,
mert Benne mind újjászülettünk!

E könyv az Egyház ajkán élő Krisztus,

ki kenyérré és borrá lett értünk;
a szentlelkes és Szűzmáriás Krisztus,
e könyv Igéje: – üdvösségünk!

Kerekes Károly O.Cist.

örökre megmarad
